

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR • Ročník XXX. • December 2022 • Číslo 12

**Vojenská
fotografia
roka**

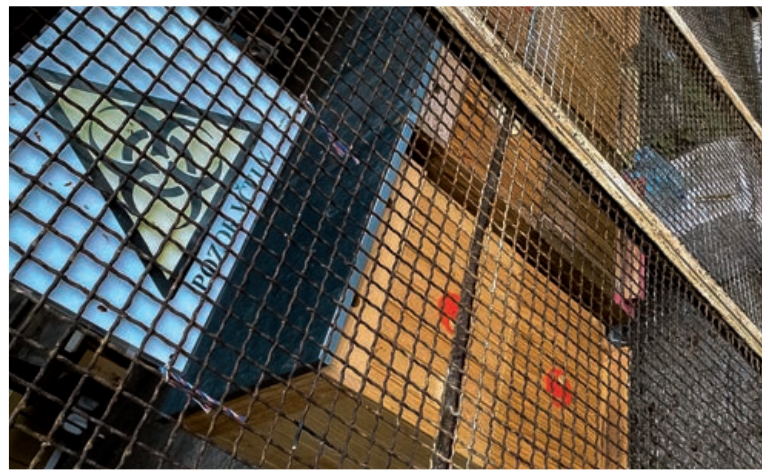
**Vianoce v službe
Kde sa rodí Zuzana
Najlepší športovci Dukly**

Veľmi špeciálny med

V Žilinskom 5. pluku špeciálneho určenia okrem stoviek vojenských profesionálov našlo uplatnenie aj približne tristotisíc včiel. Žilinskí špeciáli sa o ne začali starať v roku 2018 po tom, čo do areálu 5. pluku príleteli včelie roje a usadili sa tam. Na začiatku boli tri. Prvý si vybral miesto neďaleko stanoviska dozorného útvaru na borovici, druhý zostal na tuji pri ošetrovni a tretí na plote pri ihrisku. Vojaci včielkam poskytli útočisko a podporili tým opelenie ovocných stromov rastúcich vo vojenskom objekte aj v blízkom okolí. A z mestských včiel sa stali špeciálne včielky – výsadbárky. Poddôstojník, ktorý ich má v opatere, si postupne obohatil vedomosti trojročným štúdiom v odbore včelárstvo a včelstvá sa z pôvodných troch rodín úspešne rozšírili na šesť úľov. Všetky včielky sú pod pravidelným dohľadom veterinára. Žilinskí špeciáli sa o ne dobre starajú, takže prosperujú. Výsledkom obojstranne výhodného spolužitia je veľmi chutný viacdruhový med. Špeciálnu záľubu špeciálov počas návštevy ocenila aj hlavná veliteľka ozbrojených síl a prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová, ktorá si zo Žiliny odniesla veľmi špeciálny med.

por. Miroslava Mindárová

Prichádza čas, keď viac ako inokedy premýšľame nad tým, aký darček by bol najkrajší, najlepší a čo dokáže toho druhého najviac potešiť a prekvapíť. Je to priestor na kreativitu a umelecké vlohy jednotlivcov. No až v misii nám dochádzajú veci a rebríček hodnôt sa upraví keď zistíme, že nejde o hmotné veci a drahé dary. Tu si človek uvedomí, že najkrajším darom je čas. Čas strávený s rodinou, blízkosť človeka, ktorý nie je pri mne, ale na druhej strane telefónu. Vianoce sú sviatky pokoja. Práve o pokoj nielen doma, ale aj vo svete sa snažíme v zahraničných misiách. Obetujeme vlastný čas s rodinou pre vyššie dobro. To spravil aj sám Boh. Pre dobro všetkých posla na zem svojho syna. Dáva nám najväčší Vianočný dar – dar seba samého. Tak ako my, aj on sa vzdal pohodlia. Nebo vymenil za maštal'. Blízkosť Otca v nebi za ľudskú rodinu na zemi. Boh Ježiša nikdy neopustil. Stále bol pri ňom a sprevádzal ho v modlitbách a rozhovoroch, v ktorých neskôr strávil celé hodiny. Aj my, hoci nemôžeme prežiť pohodu v kruhu rodiny, predsa máme niečo, čo nás spája. Naša „zelená rodina“, s ktorou zasadené pri štedrej večeri, polnočná sv. omša, ktorá bude ako doma a tiež ten najväčší dar – sám Boh v ľudskom tele. Tak hoci vzdialení, ale v modlitbe blízki, prajeme všetkým doma i v misiách požehnané Vianočné sviatky.

nadporučík Ladislav Jeremiáš
starší kaplán v operácii Enhanced Forward Presence, Lotyšsko

Vianoce vo vojenskej misii sú, samozrejme, iné ako Vianoce na Slovensku, v kruhu blízkych. Vojaci, ktorí ich prežijú v tomto roku po prvý raz mimo rodiny, budú tieto sviatky vnímať s veľkou nostalgiou. Duchovné prežívanie Vianoc v rodinnom prostredí má svoje čaro, ktoré sa slovami jednoducho nedá opísať. Preto ak budete mať možnosť prežiť Vianoce s rodinou na Slovensku, vážite si túto možnosť! No na druhej strane Vianoce bez domova dávajú možnosť hlbšie pochopiť ich hĺbku a pozrieť sa na ne z pohľadu, na ktorý doteraz nebola príležitosť. Veď aj prvé Vianoce boli Vianocami bez domova. Mária a Jozef boli počas nich mimo svoj domov. Preto aj prežívanie Vianoc bez domova dáva možnosť duchovne sa zbližiť so svätou rodinou. Pri tom tu na Cypre vnímame aj to, ako obdobie pred Vianocami prežívajú grécki Cyperčania, aj tureckí Cyperčania. Bez ohľadu na konfesiu – tiež tu niektorým ľuďom hrozí, že komerčná náplň Vianoc môže prevalcovať hodnotovú. A nejde len o Vianoce, ale tiež o iné sviatky. Aby sa tak nestalo tiež nám, tak to závisí jedine od nás. Prajem si preto, aby všetci ľudia mohli naplno prežiť počas Vianoc posolstvo anjelov: Sláva Bohu na výsostiach a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle. Kiež by nám všetkým nechýbala pokora a dobrá vôľa.

Zmysluplné prežitie Vianočných sviatkov a požehnaný Nový rok!

kapitán Ondrej Rišian
vojenský duchovný v misii UNFICYP, Cyprus

ČÍSLO MESIACA

Koncom novembra pôsobilo **v desiatke** zahraničných operácií a misií **397** príslušníkov a **43** príslušníčok Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Hoci sa ich počet do Vianoc môže mierne zmeniť a niektorí prídu na sviatky domov, koniec roka strávia v zahraničí **stovky** našich vojakov. Slovenským mierotvorcom, ale tiež všetkým vojačkám a vojakom želáme krásne sviatky, pokoj v službe a šťastný návrat k rodinám.

Prirodzene, vianočnú pohodu a úspešný nový rok želáme i zamestnancom rezortu obrany a všetkým našim čitateľom!

Foto: por. Miroslava Mindárová

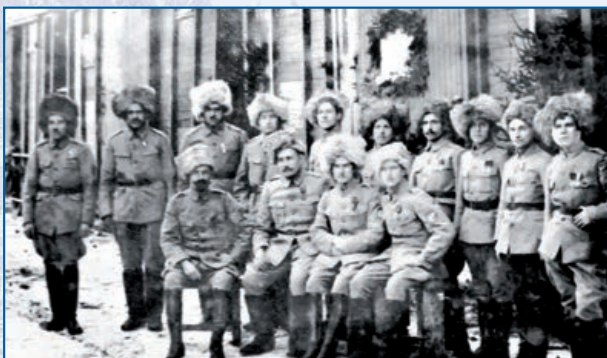

- 4 Vojenské Vianoce
- 7 Deň vojnových veteránov
- 8 Vojaci na koľajniciach
- 12 Česko uzatvára dohodu o obrannej spolupráci s USA
- 14 Kurz špecialistov Explosive Ordnance Reconnaissance
- 16 Rozhovor s generálnym riaditeľom DMD GROUP Štefanom Škultéty
- 19 TÉMA: Kde sa rodí Zuzana 2
- 24 Iránske zbrane v ruských službách
- 26 V Turecku stavajú korvetu pre Ukrajinu

- 28 Priznať si strach je známka vyspelosti, nie slabosti
- 31 Dekontaminácia medzinárodne
- 32 Hrá vojenská hudba
- 34 Súťažné prehliadky FotoAtak a Galéria MIL
- 36 Najlepší vojenský športovci roka
- 38 Štandardizácia pomáha efektívne spolupracovať
- 40 Netopiere a komáre ako hybridné hrozby
- 41 MILITARY ENGLISH: Dirty bomb
- 43 Sliacania odmietli neexistujúce základne
- 44 Postcovidový syndróm
- 46 Ústup povstaleckých síl z Turca
- 47 Vojenská medaila Za zásluhy

NA TITULNEJ STRANE: Absolútnym víťazom 13. ročníka rezortnej súťažnej prehliadky FotoAtak sa stal pplk. v zál. Peter Sobek so snímkou Život v sedle

Pred storočím a dnes

Slovenskí vojaci budú v operácii Predsunutá prítomnosť v Lotyšsku prežívať už piate Vianoce, no slovenskí vojaci s tými lotyšskými slávil vianočné sviatky už pred storočím.

Časť lotyšských vojakov bojujúcich

v prvej svetovej vojne v rámci cárskej armády sa po revolúcii v Rusku v roku 1917 pridala k bolševikom. No druhá časť bojovala proti nim. Preto sa na jeseň 1918 na Sibíri a ďalekom východe sformovali dve národné protibolševické lotyšské vojenské jednotky. A obe začali svoj boj pod velením Československých légii. Tie mali približne 61-tisíc príslušníkov, kontrolovali veľkú časť Sibíri a väčšinu Transsibírskej magistrály. Boli jedinou dobre organizovanou protibolševickou vojenskou silou štátov Dohody v Rusku.

Ako uvádza Lotyšské vojenské múzeum v Rige, aj s cieľom vyhnúť sa priamej podriadenosti bielemu admirálovi Alexandrovi Kolčakovi, na jeseň 1918 podpísali dohodu o vytvorení Lotyšského práporu Troisk s veliteľmi Čs. légii v Rusku. Prápor prijal meno mesta, v ktorom bol v tom čase dislokovaný. Mal 900 vojakov. Vo februári 1919 prešiel pod vrchné velenie francúzskej vojenskej misie a spolu s našimi legionármi sa pozdĺž Transsibírskej magistrály zúčastňoval bojov proti bolševikom. Do Vladivostoku v júni 1920 došiel len so 614 mužmi. Popri našich legionároch tam pôsobil aj lotyšský pluk Imanta. Na jeseň 1919 mal 1 103 vojakov, vo Vladivostoku boli členmi medzinárodných hliadok vojenskej polície, vykonávali posádkovú službu a podieľali sa na prácach v prístave. Na dobovej fotografii z 24. decembra 1919 sú dôstojníci Troiského práporu po udelení československých a francúzskych vojenských vyznamenaní v sibírskom meste Krasnojarsk.

Očakávané posily spojencov do Vladivostoku však nedorazili, protibolševická intervencia bola zrušená. Čs. légie, aj ďalšie menšie národné jednotky boli do septembra 1920 odsunuté do Európy.

A dnes? Do decembra bolo v siedmich rotáciách operácie NATO rozšírená Predsunutá prítomnosť nasadených 864 slovenských vojakov a 46 vojačiek. Ostatné tri boli v znamení delostrelcov: „Z Lotyšska sa nás 9. decembra vracia 130, približne toľko kolegov nás vystrieda,“ avizuje major Peter Jankaj, ktorý ťahá druhú rotáciu a veliteľskú pozíciu v našom kontingente prevzal vlni v decembri. „Absolvovali sme náročné certifikačné cvičenie s oboma rotáciami. Vzhľadom na zhoršenú bezpečnostnú situáciu sme od februára plnili náročnejšie úlohy.

Tým viac ma teší, že veliteľia bojovej skupiny vyjadrili s našou činnosťou spokojnosť a poďakovali nám za nadštandardnú spoluprácu.“

Aké boli jeho Vianoce v Predsunutej prítomnosti? „Mali sme spoločnú večeru, kapustnicu, rezeň so šalátom. Nechýbal stromček a so sladkosťami medzi nás prišiel veľvyslanec Ladislav Babčan. S rodinou som Štedrý večer slávil prostredníctvom videohovoru. To, že sa vraciame zdraví a že budem opäť spolu s najbližšími, sú pre mňa tie najväčšie vianočné darčeky.“

Pavol Vitko

Foto: HOREZZA, Vojenské múzeum Riga, Pavol Vitko
V horskom hoteli Granit Smrekovica radi trávia nielen vianočné sviatky profesionáli a zamestnanci rezortu obrany

Tropická polnočná

Vianoce 2002 som prežíval spolu s kolegami v Eritrei, v misii UNMEE v tábore blízko Adi Quala. Spomínam si, ako som ustarostene kráčal v krátkych nohaviciach po tábore. Bol Štedrý deň. Nemal som ešte pripravenú kázeň na polnočnú omšu. Namiesto beloby snehu dookola antuková červená, pod nohami sa presypáva piesok a prach, nad hlavou páli slnko a vo vzduchu príjemných „iba“ 36 stupňov Celzia. Deň v misii ako ktorýkoľvek iný. Ak by človek nepozeral do kalendára, na Vianoce by si ani nespomenul. Veľmi náročné bolo nútiť hlavu rozmýšľať o vianočných témach.

Vianoce však boli. Aj Štedrá večera s typickým vojenským bezmajonézovým zemiakovým šalátom, aj umelý stromček. Aj vianočné pozdravy. Pripravil som ich okolo dvesto. Dodnes nechápem, ako sa mi podarilo nahovoriť veliteľa, aby ich všetky vlastnoručne podpísal. Boli aj darčeky. Niektoré praktické, iné úsmevné. Ja som dostal parochňu, keďže vlasov som už vtedy mal pomenej. A polnočná omša na nástupisku pod africkým hviezdami zasýpaným nebom. Najkrajším darom týchto Vianoc však boli naše vzájomné vzťahy. Čas ich preveril. A mnohé z nich pretrvali, ako dokazujú každoročné stretnutia veteránov z misii.

plk. v. v. Marko Trochan
bývalý vojenský duchovný

Šalát pod palmami

Od septembra 2021 do apríla tohto roku som pôsobil ako EOD štábný dôstojník na veliteľstve výcvikovej misie Európskej únie EUTM v Mali. Misia od roku 2013 podporuje malijskú armádu v jej boji s rôznymi povstaleckými a islamistickými skupinami. Pred Vianocami 2021 sme sa spoločne s českými vojakmi dohodli, že napriek 40-stupňovým teplotám oslávime Vianoce. Lenže palma ozdobená vianočnými symbolmi nám nestačila. Preto sme zohnali potrebné suroviny a pripravili klasický federálny zemiakový šalát. Africkí kuchári spočiatku nedôverčivo sledovali naše počínanie, ale výsledok našej práce

ochutnali a pochválili. Rovnako aj vojaci misie zo Švédska, Holandska, Španielska, Portugalska, Nemecka či Francúzska. Napriek tomu, že z domoviny sú zvyknutí na iné sviatočné pokrmy, priniesli sme im do Afriky aj trochu z chutí našich Vianoc.

pplk. Ján Bak
veliteľ 902. ženijného práporu Michalovce

Nie vždy si víťaz

Predstavte si, že vrcholí skvelá silvestrovská nálada plná smiechu a vy bojujete o život človeka. No práve vtedy, keď spolu s nadšením už vybuchuje novoročný penivý sekt, musíte uznať porážku. „Azda len v rozprávkach sa končí všetko dobre,“ poznamená vojenská zdravotníčka slobodníčka Katarína Paločková, ktorá slúži v 4. pluku logistiky Trenčín.

„Na miesto zákroku sme prišli na Silvestra o 22:45 h. Pán vo veku okolo 50 rokov nedýchal, nereagoval, tak som začala resuscitáciu,“ spomína na prípad, ktorý sa jej stal ešte v období, keď pôsobila v rýchlej zdravotníckej pomoci. „Bola som len s vodičom, takže sme privolali aj rýchlu lekársku pomoc. Masáž srdca, zaistili sme dýchacie cesty, pichli intravenózne vstupy, pacientovi bol podaný adrenalin, dostal elektrický výboj...

Nedalo sa viac. Masívne srdcové zlyhanie znamenalo koniec. Boli práve štyri minúty po polnoci, všetci si želali šťastný a zdravý nový rok, len my sme museli vysloviť úprimnú sústrasť.“

Absolventka urgentnej zdravotnej starostlivosti a niekdajšia futbalová brankárka slobodníčka Katarína Paločková, ktorá vo vojenskej rovnosti slúži už tretí rok, dodáva: „Bojovať musíš vždy, aj keď nie vždy si víťaz. Krásne Vianoce a čo najviac osobných aj služobných víťazstiev vám želim. No najmä zdravie a spokojný úsmev.“

(pv)

Za slobodu a demokraciu

Udalosti z prelomového 17. novembra 1989 – Deň boja za slobodu a demokraciu si 17. novembra pietnou spomienkou pri pamätníku Brána slobody pod hradom Devín uctili hlavná veliteľka Ozbrojených síl SR a prezidentka republiky Zuzana Čaputová a štátny tajomník Ministerstva obrany SR Marian Majer.

Obete komunizmu si pietnou spomienkou pri Pamätníku popravených a umučených politických väzňov komunizmu na cintoríne v bratislavskej Vrakuni uctil riaditeľ sekcie ľudských zdrojov Ministerstva obrany SR Martin Jakál.

Foto: Ivan Kelement

Rokovali štátni tajomníci V4

Marian Majer, štátny tajomník MO SR, sa zúčastnil na stretnutí štátnych tajomníkov rezortov obrany krajín Vyšehradskej skupiny v Pezinku, ktoré sa uskutočnilo prvý raz počas slovenského predsedníctva V4. Diskutovali o obrannej spolupráci, podpore Ukrajiny, diani v NATO a EÚ. Podľa M. Majera by mala byť prioritou vojenskej pomoci Ukrajine asistencia a expertíza pri odminovaní a odstraňovaní nevybuchnutej munície. Štátny tajomník tiež privítal možnosť rozšírenia spolupráce V4 v ochrane vzdušného priestoru SR. S rezortnými kolegami sa tiež venovali hybridným hrozbám. Jedným zo záverov rokovania bolo podpísanie rámcovej dohody na zlepšenie vyšehradskej spolupráce v oblasti obranného plánovania.

Foto: Ivan Kelement

Siedma Zuzana

Ukrajinské ozbrojené sily si na základe kontraktu na komerčný predaj 18. novembra prevzali siedmy z ôsmich kusov samohybných kanónových húfníc slovenskej výroby Zuzana 2, ktoré sú dodávané. Vyrába sa už aj posledný kus z kontraktu medzi Slovenskom a Ukrajinou. Dodávky budú pokračovať aj naďalej, lebo spoločnosť KONŠTRUKTA-Defence vyrobí pre Ukrajinu ďalších 16 Zuzán 2, ktoré budú financovať Dánske kráľovstvo, Spolková republika Nemecko a Nórske kráľovstvo.

Leopardy na ceste

Slovenský rezort obrany podpisom dohôd 15. novembra v Bruseli úspešne zavŕšil rokovania s Ministerstvom obrany Spolkovej republiky Nemecko a so spoločnosťou Rheinmetall o výmene vojenskej techniky. Slovenská republika daruje Ukrajine 30 kusov bojových vozidiel pechoty BVP-1 a ako náhradu za ne dostane od Nemecka 15 kusov tankov Leopard 2 A4. Prvý príde na Slovensko ešte tento rok a ostatné postupne do konca budúceho roka 2023. Tanky prejdú opravou a modernizáciou vo výrobnom závode, budú vybavené

kompatibilnými komunikačnými a informačnými systémami. Súčasťou daru je munícia, výcvik posádok i údržby, náhradné dielce a logistická podpora. Výcvik vodičov začne v Nemecku už onedlho.

Opravy pre Ukrajinu

Na východnom Slovensku sa bude opravovať nemecká technika darovaná Ukrajine. Vyplýva to z Memoranda o porozumení s ministerstvom obrany Nemeckej spolkovej republiky. Finančné krytie opráv bude komplet zabezpečené nemeckou stranou, pričom s opravami húfníc a protiletadlových systémov by sa malo začať v priebehu niekoľkých týždňov. Realizovať sa budú vo vojenskom útvere v Michalovciach.

Vesty a guľomety

Ozbrojené sily SR získali 3 986 kompletov taktických bojových viest XP-1814 vrátane výbavy. Doplnia prostriedky balistickej ochrany jednotlivca v manévrových jednotkách, čo výrazne zvýši ochranu vojakov pozemných síl. Komplety v hodnote 4,6 mil. eur ministerstvo zakúpilo prostredníctvom agentúry NATO pre podporu a obstarávanie NSPA. OS SR prevzali tiež takmer 1 600 ľahkých guľometov FN MINIMI 5,56 mm s príslušenstvom a náhradnými dielcami, čo umožní kompletne prezbrojenie najmä manévrových jednotiek pozemných síl. Guľomety budú v najbližších mesiacoch pridelené jednotkám, aby sa čo najskôr mohol začať výcvik a zaradenie zbraní do zostáv.

30 rokov VÚSZ

Generálny tajomník Služobného úradu MO SR Peter Kozák sa pri príležitosti 30. výročia založenia Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia (VÚSZ) 15. novembra na slávnosti v priestoroch Slovenského rozhlasu poďakoval vedeniu, súčasným i bývalým zamestnancom rozpočtovej organizácie rezortu obrany za prácu a aktívny záujem o vojenské povolanie. VÚSZ realizuje celú škálu nástrojov sociálneho zabezpečenia a starostlivosti o príslušníkov ozbrojených síl vrátane nemocenského a úrazového zabezpečenia, rekreačnú a kúpeľnú starostlivosť aj výsluhové zabezpečenie vojakov.

Deň vojnových veteránov

Svet si 11. novembra 2022 pripomenul 104. výročie skončenia prvej svetovej vojny, ktoré je zároveň aj Medzinárodným dňom vojnových veteránov.

Ministerstvo obrany SR v súčasnosti eviduje 8 616 žijúcich vojnových veteránov, účastníkov druhej svetovej vojny a novodobých vojenských veteránov, pričom 25 z nich sa zúčastnilo bojov druhej svetovej vojny.

Za službu vlasti

„Všetkým veteránom, či už vojnovým alebo novodobým, patrí naša nevýslovná vďaka za ich službu vlasti v mene ideálov slobody, humanizmu a demokracie. Pamätajme aj na odvážne činy padlých a už zosnulých hrdinov a ich nekonečné strádanie, ktoré podstupovali s nádejou na lepšiu budúcnosť pre svojich blízkych, budúce generácie – pre nás,” povedal minister obrany SR Jaroslav Naď.

Ako priblížil generálny riaditeľ sekcie ľudských zdrojov MO SR Martin Jakál, od roku 2004 rezort obrany priznal postavenie vojnového veterána 10 160 osobám. Ministerstvo obrany eviduje tiež 196 účastníkov národného boja za oslobodenie. V tomto prípade ide o osoby, ktoré sa ako príslušníci česko-slovenskej armády na Slovensku či v zahraničí ako príslušníci spojeneckej armády a ako partizáni alebo pomocníci partizánov zúčastnili na vojenských operáciách druhej svetovej vojny.

Hold účastníkom odboja

Generálny tajomník Služobného úradu Ministerstva obrany SR Peter Kozák 10. novembra pri príležitosti Medzinárodného dňa vojnových veteránov vzdal pri Pamätníku príslušníkov západného odboja na Šafárikovom námestí v Bratislave úctu hrdinom bojujúcich na bojiskách západnej Európy, severnej Afriky a Blízkeho východu. Spomienku zorganizovalo Ministerstvo obrany SR v spolupráci s Veľvyslanectvom Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska v SR.

Beh na počesť veteránov

Na štartovnú čiaru Behu na počesť vojnových veteránov sa 11. novembra postavil rekordný počet bežcov. Dovedna 253 účastníkov – vojakov v plnej poľnej, vrátane príslušníkov Mnohonárodnej bojovej skupiny NATO v SR, kadetov Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, reprezentantov Vojenského športového centra DUKLA Banská Bystrica na čele s riaditeľom pplk. Matejom Tóthom, verejnosti a tiež ministra obrany SR Jaroslava Naďa odbehnutím trasy 5,2 km v Bratislave – Petržalke vzdalo hold hrdinom pri príležitosti Medzinárodného dňa vojnových veteránov.

Beh odštartoval o 11.11 h výstrelom účastníkov protifašistických bojov poručík v. v. Branislav Tvarožek. Práve o 11. hodine a 11. minúte 11. novembra 1918 zaznela posledná salva pri podpise prímeria v Compiègne vo Francúzsku, ktorým sa skončila prvá svetová vojna.

„Straty, ktoré si vyžiadala nielen prvá svetová vojna, ale vôbec každý ozbrojený konflikt, sú jazvou na ľudstve, ktoré nám pripomínajú, že mier nie je samozrejmosťou. Všetci statoční muži a ženy, ktorí chránili alebo v súčasnosti chránia princípy slobody a demokracie, si zaslúžia našu úctu, vďaka a rešpekt,” uviedol minister obrany SR Jaroslav Naď spolu s poďakovaním všetkým, ktorí prišli zdať hold vojnovým veteránom prostredníctvom behu so symbolom červeného maku na hrudi.

Pri príležitosti Medzinárodného dňa vojnových veteránov a 104. výročia ukončenia prvej svetovej vojny sa na vojenskom cintoríne v Bratislave – Kopčanoch uskutočnila tiež pietna spomienka venovaná obetiam vojen. Vojnovým veteránom za rezort obrany vzdal úctu generálny tajomník služobného úradu Peter Kozák.

Padlým hrdinom RAF

Štátny tajomník Ministerstva obrany SR Marian Majer sa 13. novembra zúčastnil v Čunove pri Bratislave na pietnej spomienke pri príležitosti Dňa vojnových veteránov. Spolu s veľvyslancom Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska Nigelom Bakerom vzdali úctu príslušníkom britského Kráľovského letectva, ktorí bojovali proti nacizmu a padli pri plnení úloh na území Slovenska.

Bombardér Wellington 40. perute Kráľovského letectva mal za úlohu 5. októbra 1944 zhodiť do Dunaja míny, aby tak zabránil plavbe nepriateľských lodí. V blízkosti Čunova však bol zostrelený nemeckou minolovkou. Z päťčlennej posádky neprežil nikto.

„Aj obete týchto hrdinov písali dejiny – lepšiu budúcnosť pre nás všetkých a slobodný, demokratický svet. Za hranicami svojej domoviny nasadzovali životy, za čo im patrí naša vďaka, úcta a prísľub, že na ich činy nikdy nezabudneme,” uviedol štátny tajomník Marian Majer.

Vojaci na kol'ajniciach

Preprava vojenskej techniky po železnici je dôležitá činnosť, ktorú vojenské útvary pravidelne precvičujú. Výnimkou nie je ani 13. mechanizovaný prápor Levice.

Jeho veliteľ podplukovník Marián Golis pripisuje odbornej príprave – výcviku vojsk v preprave po železnici, najmä jeho praktickej činnosti, veľký význam. „Zopakovať a precvičiť praktické vedomosti príslušníkov útvaru v preprave vojsk po železnici je veľmi dôležité. Snažíme sa, aby všetci mali zodpovedajúce vedomosti v spomínanej oblasti. Najmä veliteľia a vodiči kolesovej a pásovej techniky. Mnohí získali cenné praktické skúsenosti pri preprave po železnici na tohtoročné spoločné slovensko-americké cvičenie Sabre Strike 22 do Centra výcviku Lešť. Tentokrát si praktickú činnosť pri vagónovaní vojenskej techniky zopakovali a noví vodiči zasa získali prvé praktické skúsenosti,“ zdôrazňuje veliteľ útvaru.

Oranžové vesty

Výcvik pre jednotky, ktoré sú v silách vysokej pripravenosti (ako je do konca roku aj leviceký útvar), je organizované dva razy do roka. Leviceňanov v nasledujúcich dvoch rokoch v spomínanej činnosti vystriedajú príslušníci 11. mechanizovanej práporovej skupiny, ktorí nedávno absolvovali úspešnú certifikáciu.

Cvičenie na levicekej železničnej stanici riadil náčelník logistiky útvaru nadporučík Karol Kladivík. Pripomenul, že najskôr pripravili pre všetkých príslušníkov práporu zamest-

nanie, na ktorom im priblížili činnosť na jednotlivých pracoviskách a potom sa už rozbehla praktická príprava vodičov a ich veliteľov. Realizovala sa na jednotlivých pracoviskách: výstavby nakladacej rampy UNOR, preberania, odstrojovania, ustrojovania, odovzdávania železničných vozňov, upevňovania kolesovej i pásovej techniky, zabezpečenia ochrany a obrany síl a prostriedkov na železničnej stanici, ako aj výcviku vodičov a veliteľov na železničných vozňoch, zásad navádzania kolesovej i pásovej techniky.

„Na nakladanie kolesovej techniky sme využili nakladaciu rampu UNOR, ktorú príslušníci útvaru pod vedením rotného Martina Pintera postavili z jednotlivých dielcov súpravy. Na nakladanie pásovej techniky – bojových vozidiel pechoty – sme použili betónovú čelnú rampu, ktorá je súčasťou železničnej stanice Levice,“ priblížil nadporučík Kladivík.

Nad správnu činnosť na jednotlivých pracoviskách držal ochrannú ruku nadporučík Vladimír Imrich zo 701. Centra vojenskej dopravy, ktoré v súčasnosti patrí pod trenčiansku brigádu spoločnej podpory. „Signály na navádzanie vozidiel môže vydávať len na to určená a vyškolená osoba, vybavená potrebnými pomôckami, ktorá má na sebe reflexnú vestu. Signál, ktorý ukazuje, musí byť presný, jednoznačný, zrozumiteľný a nezameniteľný s inými signálmi,“ zdôraznil nadporučík Imrich. Podľa neho je to jedna zo záruk, ako sa vyvarovať omylom a prípadným zraneniam počas zamestnania. Rovnako musí byť medzi navádzajúcim a navádzaným rozdiel jedného železničného vagóna, aby sa dodržala bezpečnostná vzdialenosť.

V zornom poli vodiča

Npor. Imrich sledoval počítanie navádzajúceho i vo-

„Hlavnou úlohou bolo oživiť praktické zručnosti skúsenejších a vypestovať potrebné návyky nových vodičov aj veliteľov. A to sa podarilo!“

npor. Karol Kladivík
riadiaci zamestnania

UNOR

Skratka UNOR neznamená mesiac február po česky, ale je to Univerzálna nakladacia oceľová rampa. Tento výrobok z čias česko-slovenskej federácie našiel široké uplatnenie vo výzbroji vtedajšej armády a po jej rozdelení aj v nástupníckej Armáde ČR a Ozbrojených silách SR.

Nakladacia rampa sa skladá z viacerých dielcov. Najľahší má približne 40 kilogramov, najťažší 170. Hmotnosť celej rampy dosahuje takmer štyri tony. Rampa má nosnosť asi 45 ton. UNOR sa používa na nakladanie a vykladanie bojovej techniky v miestach, kde nie sú vybudované stabilné nakladacie rampy. Časová norma, za ktorú by ju mali vojaci poskladať, je 30 minút. Najmä pre nevycvičených je to šibeničný termín. Ešte pred výstavbou rampy musia dokonale upraviť koľajisko pomocou drevených podvalov.

diča. Navádzajúci v oranžovej reflexnej veste sa postavil čelom k navádzanému vozidlu, ukazovákom natiahnutej ruky ukázal na vozidlo, potom na seba a späť na vozidlo. Vodič v kabíne Aktisu dal vopred dohodnutým signálom na vedomie navádzajúcemu svoju pripravenosť na jazdu.

Navádzajúci stál vždy v zornom poli vodiča, čelom k nemu a sledoval jeho činnosť. Okrem iného musí mať dokonalý prehľad o prekážkach, ktoré sa môžu nachádzať pred či za vozidlom. Akonáhle má vodič pochybnosti alebo danému signálu navádzajúceho nerozumie, musí zastaviť činnosť. „Vždy je to lepšie, ako by sa malo stať nešťastie,“ pripomenul nadporučík Imrich. Vodič musí po celý čas svojho presunu z východiskového miesta cez nakladaciu rampu na železničný vagón vozidlo udržiavať v primeranej rýchlosti na zaradenom nízkom rýchlostnom stupni. Musí sledovať len navádzajúceho a jeho usmernenia a pri cúvaní sa nesmie pozeráť do spätných zrkadiel vozidla.

Medzi vodičmi, ktorí zažívali svoju premiéru pri vagónovaní, bolo cítiť nervozitu. Neskrýval ju ani vojak Patrik Klamár. 22-ročný rodák z Humenného mal za sebou síce dobrú teoretickú prípravu, mnohé rady od skúsenejších kolegov, dohovorené signály poznal, ale márna sláva. Stres nepovolil.

Napokon nájazd s Aktisom na železničný vagón po nakladacej rampe UNOR i vycúvanie zvládol. K spokojnosti veliteľov i jeho samého to však bolo až pri druhom pokuse.

Dobrymi radami pomáhala menej skúseným i slobodníčka Monika Bullová z roty bojového zabezpečenia. Vojenskú kariéru začínala rodáčka zo Šurian pred deviatimi rokmi ako vodička Pragy V3S. Priznáva, že to bola pre ňu poriadna škola vodičského umenia. Potom prešla na Aktis, urobila si kurz na Aligatora, Land Rover, ale zažila aj UAZ. Ak treba, jazdí aj na tatrovkách. Vlastne v podstate na všetkom, čo v útvare je, okrem pásovej techniky.

Veľká výzva

Riadiaci pracoviska číslo 6 navádzania pásovej techniky na vagón rotmajster Karol Kúdela pripomenul, že na pracovisku sa snažia naučiť veliteľov a vodičov správne navádzať techniku na železničné vozne. Sám si neraz vyskúšal také navádzanie doma i v zahraničí. Či už to bolo pri vagónovaní techniky na prevozy po železnici do misie v Lotyšsku, na cvičenie do Nemecka, ale aj na Slovensku, najmä do Centra výcviku Lešť. „Navádzajúci musí mať dokonale zvládnutú znalosť správnych signálov. Ich význam, samozrejme, musí poznať aj vodič, ktorý sa nimi riadi. A dodržiavať bezpečnostné opatrenia, aby nedošlo k úrazu. Navádzajúci nesmie byť na tom istom vagóne ako vozidlo, ktoré navádza. Platí zásada: keď technika stojí, vtedy sa presúva riadiaci a naopak,“ opakuje hlavné podmienky bezpečného vagónovania pásovej techniky rotmajster Kúdela.

Veliaci poddôstojník 13. mechanizovaného práporu Levice nadrotmajster Martin Moravský pripomenul dôležitosť dôkladného zvládnutia prepravy vojsk po železnici. „Podľa mojich skúseností v minulosti boli prepravy po železnici častejšie. V tomto roku sme mali na jeho začiatku väčšiu prepravu po železnici, keď sme prepravovali techniku do Centra výcviku Lešť na slovensko-americké cvičenie Saber Strike 22. Každé vagónovanie a nasledujúca preprava po železnici je veľká výzva nielen pre vodičov, ale najmä pre veliteľov, ktorí ich navádzajú. Ale aj na vojakov pri upevňovaní techniky, aby mohla byť bezpečne prepravená. Sám zo svojej skúsenosti môžem povedať, že navádzajúci nesmie ani výrazom tváre zneistiť vodiča, lebo potom obvykle nastávajú problémy.“

Riadiaci zamestnania nadporučík Kladivík bol na jeho konci na levicej železničnej stanici spokojný. „Hlavnou úlohou bolo u skúsenejších oživiť praktické skúsenosti a u nových vodičov a veliteľov získať prvé praktické návyky. A to sa podarilo!“

Jozef Žiak • Foto: autor

< ANKETA >

Prečo je dôležitý nácvik prepravy po železnici?

Nadporučík Karol Kladivík

logista útvaru, riadiaci zamestnania:

„Praktickému zamestnaniu predchádzala teoretická príprava. Ide o dôležité zamestnanie. Je potrebné, aby ním prešiel každý vodič, lebo nikto nevie, kedy to naozaj bude potrebovať. Riadim zamestnanie po druhý raz. Tento rok sa na ňom zúčastňujú všetci vodiči kolesovej techniky, aj ženy. Niektoré mali síce pred ním určité obavy, ale vďaka dobrej teoretickej príprave, radám skúsených vodičov a veliteľov to nakoniec všetky zvládli. Základom je, aby všetci vodiči dokonale ovládali dohovorené signály a pozorne sledovali navádzajúceho.“

Rotný Martin Pinter

vedúci pracoviska číslo 1, stavba nakladacej rampy UNOR

„Na pracovisku sa usilujeme vycvičiť a precvičiť vojakov vo výstavbe univerzálnej nakladacej ocelevej rampy UNOR. Čo je pri nej najnáročnejšie? Okrem určitej technickej náročnosti a správneho poradia prvkov pri výstavbe rozhoduje aj vycvičenosť. Dnes sme mali vojakov, ktorí takúto činnosť robia po prvý raz. Teda časové normy netrhali. Ale to je zámer, aby v konečnom dôsledku vedelo spomínanú nakladaciu rampu stavať čo najviac vojakov. Základom úspechu pri stavbe je vyrovnať podkladovú časť pomocou drevených podvalov a potom vystavať železnú konštrukciu.“

Nadporučík Vladislav Imrich

701. centrum vojenskej dopravy:

„Mojou úlohou je kontrola výcviku v preprave po železnici vrátane výstavby UNOR, správnosti navádzania techniky a celého zabezpečenia vlakového prevozu. Najmä menej skúseným vojakom dala zabrať výstavba UNOR, správne navádzanie techniky a jej správne upevnenie na vagónoch. Pri navádzaní je dôležité, aby bol vodič zladený s navádzačom, používali sa správne signály. Navádzajúci predstavuje v danom okamihu oči vodiča.“

Slobodníčka Monika Bullová

staršia vodička – strojníčka:

„Vagónovanie mám za sebou už veľa ráz. Ani to už nepočítam. Prvé bolo za volantom vétriesky. Bolo to úplne iné ako s modernými vozidlami Aktis. Bolo treba viac točiť s volantom, auto nemalo žiadne posilňovače riadenia. Mala som dosť veľký rešpekt, ale vétriesku som už vtedy mala v rukách, tak to išlo. Navyše bola užšia, ako moderné vozidlá, ale na točenie volantu bolo treba vyvinúť poriadnu silu.“

Desiatnik Ján Olbert

vodič BVP:

„Podľa mojich osobných skúseností je ľahšie vagónovanie kolesovej techniky. Lebo tam predsa len má vodič výhľad do boku i dozadu. V bévepečku sa musím úplne spoľahnúť len na navádzajúceho. Práve skúsenosti z vagónovania kolesovej techniky mi výrazne pomohli v prechode na pásovú techniku a jej nájazdu na železničný vagón.“

Dohoda o obrannej spolupráci

Dohoda medzi Českou republikou a Spojenými štátmi o spolupráci v oblasti obrany je takmer hotová. Na podobu textu sa zhodli vyjednávacie tímy Česka a USA počas tretieho kola rokovaní v Prahe začiatkom novembra. Text dohody najprv schváli česká vláda, vzápätí je podpíšu obe strany a potom o vyslovení súhlasu s jej ratifikáciou budú rozhodovať obe komory českého parlamentu. Napokon ju ratifikuje prezident. Schvaľovací proces by sa mal uskutočniť v prvej polovici budúceho roka. Zmluva umožní intenzívnejšiu praktickú spoluprácu medzi českými a americkými ozbrojenými silami, aj v súvislosti so zaistovaním obrany východného krídla NATO či posilňovaním vojenskej infraštruktúry. Dohodu DCA (Defence Cooperation Agreement) podpísalo so Spojenými štátmi už 24 členských štátov NATO. Česko je jediným v strednej a východnej Európe, ktorý ju zatiaľ nemá.

Foto: TASR

Marian Majer v Bruseli

Štátny tajomník Ministerstva obrany SR Marian Majer sa 15. novembra v Bruseli zúčastnil na zasadnutí Rady EÚ pre zahraničné veci vo formáte ministrov obrany. S rezortnými kolegami sa zaoberali situáciou na Ukrajine, v africkom regióne Sahel, ako aj možnosťami EÚ rýchlo reagovať na bezpečnostné hrozby a krízové scenáre. Časť rozhovorov sa konala za účasti generálneho tajomníka NATO Jensa Stoltenberga a ukrajinského ministra obrany Olexija Reznikova. Štátny tajomník ocenil včasné spustenie asistenčnej misie EÚ na podporu Ukrajiny, o čom sa v Bruseli rozhodlo. Rada diskutovala aj o koncepte síl rýchlej reakcie, ktoré by podľa Strategického kompasu EÚ mali dosiahnuť plnú operačnú spôsobilosť v roku 2025. M. Majer sa tiež zúčastnil na podpise projektovej dohody o kybernetickej obrane Európskej obrannej agentúry EDA.

► Summit NATO vo Vilniuse

Generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg oznámil, že ďalší summit Severoatlantickej aliancie sa uskutoční 11. a 12. júla 2023 v litovskom hlavnom meste. Stretnutie bude podľa neho príležitosťou pre predstaviteľov štátov a vlád členských krajín NATO, aby sa dohodli na ďalších krokoch na posilnenie odstrašovacieho a obranného potenciálu Aliancie, posúdili výrazné zvýšenie výdavkov na obranu a pokračovanie podpory Ukrajiny. Lídri členských krajín NATO sa naposledy zišli v júni v Madride.

► Nórsko zvýšilo pohotovosť

Nórsko, ktoré má v oblasti Arktídy spoločnú hranicu s Ruskom, od 1. novembra zvýšilo vojenskú pohotovosť v súvislosti s vojnou na Ukrajine. Nórsko je momentálne najväčším vývozcom zemného plynu do Európskej únie a po zastavení ruského plynu dodáva približne štvrtinu všetkého dovozu plynu do EÚ. Aj preto vyslalo armádu na stráženie ropných a plynových plošín v mori, ako aj zariadení na pobreží. Pomáhajú mu pri tom britské, francúzske a nemecké námorné sily.

► Česko-ukrajinský klaster

Ukrajinský štátny koncern Ukroboronprom a Agentúra pre medzivládnu obrannú spoluprácu ČR, ktorá spadá pod české ministerstvo obrany, podpísali dohodu o vytvorení spoločného obranného klastra. Jej výsledkom bude vznik česko-ukrajinských podnikov, ktoré budú vyrábať vojenský materiál pre ukrajinskú armádu. Krajiny budú spolupracovať aj v oblasti údržby a opravy zbraní a vojenského vybavenia. Cieľom je tiež vytvorenie spoločných výskumných centier. Dohoda sa nebude týkať len urgentnej vojenskej pomoci, ale zameria sa aj na vzdialenejší časový horizont.

► NATO a klimatické zmeny

Používanie potravinovej krízy a energií ako zbraní je dôvodom urýchliť prechod na čistejšiu a zelenšiu ekonomiku. Uviedol generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg pri príležitosti konferencie OSN o zmene klímy COP27 v egyptskom Šarm aš-Šajchu. Dodal, že nová strategická koncepcia NATO prijatá na madridskom summite v júni tohto roku opisuje zmeny klímy ako zásadnú výzvu našej doby a sľubuje, že NATO bude vedúcou medzinárodnou organizáciou pokiaľ ide o pochopenie a prispôbenie sa bezpečnostným vplyvom klimatických zmien.

► Zimná pomoc Ukrajine

Británia počas zimy zvýši svoju podporu pre ukrajinských vojakov. Uviedol to 9. novembra britský minister obrany Ben Walllace. S generálnym tajomníkom NATO Jensom Stoltenbergom navštívil výcvik ukrajinských vojakov v meste Lydd na juhovýchode Anglicka. Británia tiež oznámila, že Ukrajine dodá ďalších 12 000 balení výbavy do mimoriadne chladného počasia. Obsahuje spací vak, bivakovací vak a termopodložku.

► História sa nemení

Grécko plánuje umiestniť na hraniciach s Tureckom pri hraničnej rieke Marica šesť bojových vozidiel pechoty typu Marder, ktoré mu dodalo Nemecko. Ankara opakovane spochybňuje štatút viacerých gréckych obývaných i neobývaných ostrovov v Egejskom mori. Turecký prezident Recep Tayyip Erdogan Grécku pohrozil: „Mohli by sme raz v noci prísť!“ Grécky premiér Kyriakos Mitsotakis to komentoval slovami: „Každý vie, že medzinárodné dohody sa nemenia svojvoľnými výkladmi. História sa nemení prostredníctvom bludov a geografia sfalšovanými mapami.“

HOTEL GRANIT *
SMREKOVICA**

HOTEL GRANIT *
TATRANSKÉ ZRUBY**

HOTEL GRANIT *
PIEŠŤANY**

HOTEL GRANIT *
NOVÁ POLIANKA**

**MILÍ VOJACI,
HOSTIA A PRIAZNIVCI
HOTELOV GRANIT,**

ĎAKUJEME VÁM ZA
VŠETKY POBYTY, KTORÉ STE
POČAS ROKA ABSOLVOVALI
A PREŽILI V HOTELOCH
GRANIT.

JE NAŠOU SNAHOU
NEUSTÁLE ZLEPŠOVAŤ
KVALITU POSKYTOVANÝCH
SLUŽIEB A VAŠA
SPOKOJNOSŤ JE PRE
NÁS DÔLEŽITÁ.

V ROKU 2023 SA MÔŽETE
PRETO TEŠIŤ NA NOVINKY,
KTORÉ SME PRE VÁS
PRIPRAVILI.

**PRAJEME VÁM PRÍJEMNÉ
PREŽITIE VIANOC
V ZDRAVÍ, POHODE
A POKOJI.**

TÍM GRANITHOTEL

WWW.GRANITHOTELS.SK

Nástrahy Bielej Hory

Obaja operátori tímu EOR (Explosive Ordnance Reconnaissance) opatrne postupujú po ľavej a pravej strane ohraničeného priestoru. Postupne sa dostávajú k mínometnému granátu. Označia jeho okolie a veliteľovi tímu podávajú podrobné hlásenie o náleze. Takto vyzerá jedna z epizód praktickej časti kurzu EOR špecialistov na prieskum výbušného materiálu, ktorá sa uskutočňuje v priestoroch posádkového cvičiska Biela Hora na okraji Michaloviec.

Kurz prebiehal prakticky celý november v priestoroch 902. ženijného práporu Michalovce a posádkového cvičiska Biela Hora. Riadiaci kurzu nadrotmajster Erik Torkoš, ktorý je veliacim poddôstojníkom 1. ženijnej roty bojovej podpory pripomína, že špecialista EOR musí zvládnuť zisťovanie, detekciu, lokalizovanie, označovanie, identifikáciu aj podávanie správ o nájdenom výbušnom materiáli.

Na margo činnosti oboch operátorov jedného tímu EOR poznamenáva: „Aké

najčastejšie chyby robia v počiatočnej fáze praktického výcviku? Na 99 percent, keď zbadajú muníciu alebo im ju ukáže svedok, sa zamerajú len na ňu a nedostatočne si všímajú okolie, kde môže byť nastražená oveľa nebezpečnejšia munícia. Až postupom času sa naučia, že si treba pozorne všímať celý priestor a vyhodnocovať všetky riziká.“

Podľa neho je dôležitá pozorná vizuálna kontrola terénu. Až na jej základe a vyhodnotenia rizík majú operátori vstúpiť do terénu. Musia si všímať demaskujúce detaily. A pri vizuálnej kontrole je veľmi dôležité aj menenie pozícií, z ktorých si prezerajú terén. Lebo nie každý uhol pohľadu im prezradí skryté nástrahy. Neraz si pri tom treba kľaknúť, či ľahnúť, aby bola informácia úplná.

Náročný kurz

„Kurz pozostáva z teoretickej a praktickej časti. Je veľmi náročný na teoretické

vedomosti účastníkov kurzu a potom na praktickú časť. V nej musia zvládnuť okrem iného prieskum komunikácií, otvoreného priestoru i budov. Výcvik sa uskutočňuje v sťažených podmienkach, čiastočne aj v nočných hodinách. Je zameraný na výcvik tímu EOR, ktorý pozostáva z troch členov. V reálnej situácii práve od kvality výcviku a práce operátorov EOR závisí vo veľkej miere nasledujúca činnosť tímu EOD a bezpečnosť jednotiek,“ hovorí riadiaci kurzu nadrotmajster Torkoš, ktorý má bohaté skúsenosti z pôsobenia v misii UNMEE v Eritrei, z operácií Enduring Freedom a ISAF v Afganistane či vo výcvikovej misii v Iraku.

Na kurze sa zúčastňujú frekventanti z 11. mechanizovaného práporu Martin, 901. ženijného práporu Sereď, 5. pluku špeciálneho určenia Žilina, 52. výsadkového práporu Trebišov a 905. centra špecializovanej bojovej podpory Nováky. Riadiaci kurzu má k dispozícii skúsených inštruktorov, ako čatár Matúš Makšim, rotmajster Kamil Makkay, desiatnik Matúš Belušák a ich kolegovia. Náročnosť celého kurzu priznávajú príslušníci martinského práporu slobodník Ján Bodorík a vojaci Lukáš Petrovič a Matej Chovanec. „Oproti zástupcom iných útvarov sme v tejto oblasti

prakticky nováčikovia. Spočiatku nás doslova zavalilo množstvo teórie, testy a preskúšania, aby sme mohli zvládnuť plnenie praktických úloh,“ priznáva starší odstrelovač slobodník Bodorík.

Tunelové videnie

Vo vedľajšom priestore posádkového cvičiska plnia úlohy ďalšie tímy EOR. Medzi nimi dva pozostávajúce z príslušníkov 901. ženijného práporu Sereď. Operátor jedného z nich vojak Jakub Janiga priznáva: „Pri hľadaní ma spočiatku mýlilo množstvo vecí. Suchá pokosená tráva poskytovala dokonalý úkryt pre nástražné zariadenia a miatla ma. Nakoniec sa mi podarilo úlohu splniť a nájsť hľadaný objekt. Uvidíme, ako to pôjde ďalej. Lebo inštruktori nám pripomínajú, že úlohy budú čoraz ťažšie a náročnejšie. A pripravujú nám doslova pasce. Ale na druhej strane je to dobre, veď ťažko na cvičisku – ľahko na bojisku!“

Inštruktor desiatnik Filip Dzurko je s prácou tímu aj napriek niektorým začiatočníckym chybám spokojný. Postupne našli spôsob ako plniť úlohy. No stále sa nevedia zbaviť tunelového videnia: všimajú si len hľadaný predmet a okoliu nevenujú veľkú pozornosť. To sa im môže v reálnej situácii vypomstiť. „Teraz si nevšimli muníciu, ktorá bola uložená

v neďalekom lesíku. Pri sledovaní terénu si musia pozornejšie všímať, či nenájdu stopy jeho narušenia, ktoré signalizujú, že tam môže byť niečo ukryté. Lebo napríklad tá munícia, ktorú si nevšimli, by ich mohla ohroziť. Rovnako aj ďalšie jednotky a vozidlá, ktoré by daným priestorom prechádzali.“

Ďalší z inštruktorov desiatnik Štefan Ďurčák pripomína, že azda najdôležitejšia je vzájomná komunikácia členov tímu. Veliteľ musí mať neustály prehľad o tom, čo robia operátori. Oni mu zase musia neustále opisovať čo vidia, čo podozrivé zbadali a čo chcú robiť.

Cvičili aj Ukrajincov

V Michalovciach začali s organizovaním kurzov špecialistov na prieskum výbušných materiálov pre útvary ozbrojených síl ešte v roku 2010. Odvtedy úspešne pripravili vyše 180 odborníkov. Koncom novembra k nim pribudli ďalší.

„Každý rok sa snažíme pre absolventov kurzu organizovať aj zdokonaľovaciu prípravu. Ohlasy na kurz sú veľmi dobré. Mnohí z absolventov poznatky a zručnosti využili pri praktickej činnosti v zahraničných misiách a operáciách. Dá sa povedať, že im neraz zachránili život. Postupne sa snažíme do kurzu implementovať najnovšie poznatky z aktuálnych

vojnových konfliktov,“ hovorí veliteľ 902. ženijného práporu Michalovce podplukovník Ján Bak a oceňuje prácu nadrotmajstra Torkoša a jeho inštruktorov.

Pred zopár rokmi pripravovali aj príslušníkov ukrajinských ozbrojených síl. Podplukovník Bak nedávno získal ako štábný dôstojník EOD na veliteľstve výcvikovej misie Európskej únie EUTM v Mali ďalšie skúsenosti.

Jozef Žiak • Foto: autor

Zuzany, kanóny, munícia

Spoločnosť DMD Holding, a. s., so sídlom v Trenčíne založilo Ministerstvo hospodárstva SR v roku 1995 a jej hlavným poslaním bolo prispieť k pozitívnej reštrukturalizácii slovenského zbrojného priemyslu.

Po viacerých ďalších organizačných zmenách sa v roku 2015 stalo jediným akcionárom spoločnosti Ministerstvo obrany SR, firma už pod názvom DMD GROUP, a. s., má sídlo v Dubnici nad Váhom. S jej generálnym riaditeľom Štefanom Škultétym sme sa rozprávali o aktuálnych úlohách a dlhodobých cieľoch spoločnosti.

Aká je štruktúra spoločnosti?

Začnem 90. rokmi ešte DMD Holdingom, keď holding tvorili tri desiatky spoločností. Nie všetci vedia, že DMD znamenalo Dubnica, Martin, Detva – teda mestá, kde bol na Slovensku sústredený zbrojársky priemysel. V DMD GROUP ostali primárne tri akciové spoločnosti. KONŠTRUKTA – Defence, ZTS-ŠPECIÁL a ZVS holding. V dvoch prvých stopercentným akcionárom sme my, v ZVS holding máme 50 percent.

Čo je ich kľúčovou produkciou?

Spoločnosť KONŠTRUKTA – Defence je pôvodne konštrukčno-vývojová a skúšobná organizácia orientovaná na vývoj, systémovú integráciu a certifikáciu pozemných zbraňových systémov. V posledných rokoch sa špecializuje aj na výrobu húfnice Zuzana 2. Práve ona je jej dodávateľom pre ministerstvo obrany a dnes už aj pre ďalších objednávateľov. Akciová spoločnosť ZTS-ŠPECIÁL sa v ostatných rokoch sústreďuje na kompletnú výrobu hlavni a kanónov od kalibru 30 mm až do 155 mm vrátane testovania či opravy výrobkov. Nosným programom ZVS holding je munícia. Všetky tri hlavné spoločnosti, v ktorých DMD GROUP uplatňuje svoje akcionárske práva, sídlia v Dubnici.

A ďalšie spoločnosti?

Máme ešte dve spoločnosti s ručným obmedzeným. DMD CAPITAL sa

sústreďuje najmä na vývozné licencie, realizáciu výstav a podobne. DMD EXPO sa zaoberá realitami. Naša skupina ich má v správe viacero. V rámci rôznych konkurzov, privatizačných schém a nasledujúcich krachov DMD získala množstvo nehnuteľného majetku. V našom areáli, kde sídlia približne štyri desiatky firiem, máme až sedem kilometrov komunikácií, o ktoré sa musíme starať. Tiež sú to staré výrobné haly, administratívne budovy či pozemky v Dubnici a Trenčíne. Viaceré sa v minulosti predávali. My sa na ne pozeráme skôr cez ich zhodnotenie. Niektoré z nich v súvislosti s rozširujúcou výrobou rekonštruujeme.

Keďže sa dubnická zbrojovka dlhšie iba s ťažkosťami držala nad vodou, nastal už obrat?

Príbeh zbrojárskeho priemyslu v Dubnici je relatívne známy. Útlm nastal

na začiatku 90. rokov aj preto, že tieto spoločnosti neboli celkom konkurencieschopné a ani politické elity im nevenovali pozornosť. Nástupnícke firmy sa delili, drobili a rozpadávali. Niektoré prežívali z roka na rok. Veľká úcta pre tie, ktoré toto obdobie dokázali zvládnuť – vrátane tých, čo sú súčasťou našej akciovky. Vo všeobecnosti u nás sa ten obrat k lepšiemu začal až s výrobou Zuzana 2 pre ministerstvo obrany. Pokračuje vzhľadom na vývoj bezpečnostnej situácie, ktorá nastala vo svete po februárovej agresii Ruska proti Ukrajine. To sa týka Konštrukty aj ZTS. ZVS holding je aj v štruktúrach Czechoslovak GROUP, čo je veľký zbrojársky koncern, takže ten mal odbyt zabezpečený slušne, teraz rastie. Za mimoriadne pozitívny považujem aktuálny podporný prístup nášho akcionára, teda ministerstva obrany.

Ako sa podarilo udržať si, respektíve nanovo konsolidovať tímy odborníkov? Keď som v máji 2020 nastupoval do funkcie, KONŠTRUKTA – Defence mala 120 ľudí, dnes sme na 170, čo je takmer 50-percentné zvýšenie pracovných pozícií. Celá DMD GROUP ešte minulý rok zamestnávala 480 zamestnancov, medziročne sme poskočili na 560. Veľmi si vážime intelektuálny potenciál a inštitucionálnu pamäť, ktorá v spoločnostiach ostala z predchádzajúceho obdobia. Aktuálne však pociťujeme, že nám chýbajú najmä stredné generácie odborníkov. Nehovoriac o tom, že potrebujeme ďalšie pracovné sily. Mladých, technicky zdatných, najlepšie aj jazykovo vybavených. To sa týka celého strojárkeho priemyslu – a nielen na Slovensku. V Dubnici a okolí je pritom dvojpercentná nezamestnanosť. A to napríklad ZVS s aktuálne 250 zamestnancami má otvorených 123 pozícií.

Zrejme aj preto ste 3. októbra s rektorom Trenčianskej univerzity Jozefom Habánikom podpísali memorandum o spolupráci. Musíme byť aktívnejší na trhu práce. Na Trenčianskej univerzite majú fakultu špeciálnej techniky, ktorá je pre nás veľmi zaujímavá. To je len prvý krôčik. Pokračujeme Materiálovo-technologickou fakultou Slovenskej technickej univerzity v Trnave. Chceme zabezpečovať stáže, vychádzať študentom v ústrety, získavať si ich už v priebehu štúdia. Bez kvalitného výskumu a vývoja aj v rámci spolupráce s univerzitným prostredím sa dnes nepohneme ďalej.

A stredné školy?

Prvý raz v histórii sme zorganizovali Industry Day, ktorý bol koncom

Vzhľadom na vývoj bezpečnostnej situácie musíme pružne a efektívne reagovať, čo si vyžaduje kvalitný manažment, výborných pracovníkov, ako aj rozsiahle investície do výrobných infraštruktúr.

DMD GROUP

septembra, kde sme zavolali stredoškôľakov z Dubnice. Je tu strojárka priemyslovka, aj stredná odborná škola technická, to sú mladí talentovaní ľudia, ktorých by sme chceli získať. Prešli sme si s nimi areál, hovorili o tom, čo im môžeme ponúknuť. Bol prítomný aj štátny tajomník MO SR Marian Majer, prišiel župan Jaroslav Baška a primátor mesta Peter Wolf. Táto podpora nás teší.

Čo im ponúkate?

Špecifický typ strojárkej výroby a dôležité stabilizačné benefity, ktoré súvisia s modernizačnými projektmi v ozbrojených silách. Partnerom rezortu obrany pri oboch veľkých tendroch, čo sú vozidlá 8x8 a pásové vozidlá, sú renomované spoločnosti – fínska Patria a švédsky BAE Systems. Za slovenskú stranu je pri 8x8 hlavným part-

nerom KONŠTRUKTA – Defence a pri pásových obrnených transportéroch to bude ZTS-SPECIÁL. V podmienkach oboch zmlúv je uvedené, že minimálne 40 % kontraktov bude zabezpečovať slovenský priemysel. To sú za oba tendre spolu vyše dve miliardy eur. Iste, aj my budeme mať subdodávateľov, ale pôjde o výraznú stabilizáciu našich spoločností. Mladí ľudia budú mať šancou oboznámiť sa aj s procesmi výroby renomovaných spoločností či zaučiť sa priamo vo Švédsku alebo Fínsku.

Skutočnosť, že ste vo vlastníctve štátu, vám skôr krídla dáva alebo ich zväzuje?

Všetko má svoje plusy aj mínusy. Predovšetkým treba povedať, že sme klasické obchodné spoločnosti. Nám nikto žiadne peniaze zadarmo nedá. Aj tie naše kontrakty, čo máme s ministerstvom obrany, sú normálne obchodné kontrakty. Na jednej strane sú práva, na druhej povinnosti – tak, ako rezort obrany uzatvára s inými subjektami. Dotácie nemáme a ak si nezarobíme, nemáme na výplatu. Čo je dôležité, rezort obrany nám veľmi účinne pomáha vo vládnom marketingu našich produktov, čo sa v minulosti veľmi nedialo. Táto klíma sa dramaticky zmenila a súčasný minister obrany veľmi aktívne prezentuje našu produkciu. Iste, nie sme jediní, ale čo sa týka nás, výsledkom tejto snahy je ďalší veľký kontrakt Zuzana 2 na Ukrajinu. Mínusom je, že o nás kolujú fámy, ako sme v pozíciách štátnych akcioviek dotovaní, ako dostávame peniaze zadarmo, ako žijeme z nejakých pseudozmlúv. Napríklad, aj kontrola médií s porovnaním s inými firmami je väčšia. Pritom obchodovanie v našom segmente býva veľmi diskrétné, čo môže byť z ich strany niekedy aj kritizované, ale my sme v priamom konkurenčnom súboji s inými spoločnosťami a často nemôžeme inak.

Ako konkrétne je to so Zuzanou 2 pre Ukrajinu?

Slovensko po agresii voči Ukrajine veľmi pomáha nášmu východnému susedovi formou darov, no Zuzana 2 bola v tomto období prvá spolupráca dohodnutá na komerčnej báze. KONŠTRUKTA – Defence odpredala ukrajinskej štátnej spoločnosti osem húfnic Zuzana 2, ktoré boli pôvodne určené pre ministerstvo obrany. Sedem už bolo dodaných, ôsma by mala odísť do konca roka. Ministerstvo obrany ich dodanie posunulo. Keďže na Ukrajinu je s nimi spokojnosť, výsledkom bolo podpísanie letter of intent, teda predbežnej zmluvy o dodaní ďalších 16 húfnic na Ukrajinu opäť na komerčnej báze. Uhradí ich Nemecko, Dánsko a Nórsko, pričom formálne bude objed-

návateľom naše ministerstvo obrany. No a toto celé by sa neuskutočnilo bez osobného nasadenia ministra obrany Jaroslava Naďa, bez našej vlády, ale ani bez dobrých referencií Zuzany 2.

Aké trendy v oblasti špeciálnej výroby okrem Zuzany preferujete?

Stratégia je nespoliehať sa iba na akcionára, teda ministerstvo obrany, ako na nášho najväčšieho zákazníka. Zdravou spoločnosťou môžeme byť iba vtedy, keď budeme svojich zákazníkov diverzifikovať. Preto sme v obchodných činnostiach mimo rezortu obrany oveľa aktívnejší, ako to bolo predtým. Aj mimo štátu, hoci tri štvrtiny zákaziek sú stále zo Slovenska. Najviac proexportná je ZVS.

V čom ste výnimoční?

ZTS má v ponuke veľký diapazón kanónov, ktoré sú na špičkovej svetovej úrovni. Som rád, že firme sa podarilo udržať si kľúčovú časť ľudí, ktorí na tomto produkte pracovali, takže veľmi dôležité ľudské know how nám zostalo. Opäť opakujem, tiež tu je dôležitý marketing mimo rezort obrany, čo sa aj deje, ale potenciál máme oveľa väčší. Pre Konštrukt je nosným produktom húfnica Zuzana 2, ako aj jej jednoduchšia modifikácia Eva. O Zuzanu aj v súvislosti s jej vývozom na nasadenie na Ukrajinu registrujeme veľký záujem. Bude na nás, ako ho dokážeme zúročiť. S našou húfnicou, no zďaleka

nie iba s ňou, je spojená munícia, takže to je pole ZVS. Jej produkcia je špičková a jej odbyť výrazne rastie.

No a v súvislosti s výrobou Zuzany máme ešte jednu veľkú výhodu. Nielen tú, že kľúčoví subkontraktori sú slovenské spoločnosti, ale aj to, že ich podstatná časť sa nachádza v bezprostrednej blízkosti. Napríklad podvozok je tatrovácky, ale dodávajú nám ho z MSM Land System v Trenčíne. Kanón vyrába naša ZTS, Matador Industries robí vežu v Dubnici, Aliter Technologies kompletujúci spojenie a elektroniku sa nachádza v Bratislave, munícia je z našej ZVS. Nepotrebujeme mať veľké skladové priestory a z hľadiska bezpečnosti dodávok máme aj do budúcnosti veľkú konkurenčnú výhodu.

Už v druhej polovici februára budete mať expozíciu na významnej výstave obrannej techniky IDEX v Abú Zabí. Čo budete predstavovať a na ktorých ďalších veľtrhoch sa s vašimi výrobkami predstavíte?

Máme tam spoločný stánok s našim akcionárom, teda s ministerstvom obrany, pričom tam budú aj iné slovenské firmy. Naše ťažisko je jasné – Zuzana 2. Nemôžeme sa dopustiť takej chyby, ktorá doteraz už dve desaťročia máta výrobcov bývalej Zuzany 2000. Aj tá bola na svoju éru výnimočná, no podarilo sa z nej odpredať len niekoľko kusov na Cyprus. Preto budeme vystavovať aj v Grécku a ak chceme hrať

dôstojnú úlohu, nemôžeme chýbať na jeseň v Londýne.

Aké sú vaše hospodárske výsledky?

Medzi rokmi 2020 až 2022 máme ako skupina naplánované viac ako zdvojnásobenie tržieb. Vtedy to bolo 78,5 milióna eur, tento rok je to 164 miliónov. Zisk pred zdanením bol v roku 2020 približne 6 miliónov, tento rok je to 10 miliónov. S tým je spojená možnosť investícií a zvyšovanie zamestnanosti.

A aké sú vaše dlhodobé strategické vízie a plány?

Mať fungujúci holding na úrovni 21. storočia. S tým, že dnes vzhľadom na bezpečnostnú situáciu musíme pružne a efektívne reagovať, čo si vyžaduje mať kvalitný manažment, výborných pracovníkov, ale aj rozsiahle investície do výrobnéj infraštruktúry.

S akým darčekom oslovíte vašich zamestnancov pod vianočným stromčekom?

Nejaký špeciálny darček ešte na porade vedenia vymyslíme, ale tým najväčším je stabilita pracovných miest a perspektíva. Naším takmer 600 ľuďom chcem zaželať najmä pevné zdravie s tým, že sa pre nich budeme snažiť vytvárať atraktívnejšie pracovné podmienky. Všetko dobré želám aj rezortu obrany a ozbrojeným silám, ďakujem za spoluprácu a podporu, teším sa na ďalšie ústretové kroky.

Pavol Vitko • Foto: Ivan Kelement, autor

TÉMA

DMD: tempo, aké tu ešte nebolo

Keď 15. mája 2020 minister obrany Jaroslav Nad' a štátny tajomník Marian Majer spolu s náčelníkom Generálneho štábu Ozbromených síl SR generálom Danielom Zmekom navštívili v Dubnici nad Váhom všetky tri spoločnosti DMD GROUP, a. s., minister na ich adresu o. i. povedal: „Držím im veľmi palce, zamestnávajú veľa ľudí, prinášajú úžitok našej ekonomike a vedia garantovať bezpečnosť dodávok pre SR v zlých časoch.

Zbrojárske spoločnosti na Považí sú schopné konkurovať svetovým.

Potrebujú však spoluprácu so štátom a budú ju mať!

Táto vláda im reálne pomôže. Zaslúžia si to.“

Prišli sme sa do Dubnice pozrieť, ako sa štátnej akciovke vo vlastníctve rezortu obrany darí po dva a pol roku.

15. máj 2020: Zoznamovacia návšteva nového vedenia rezortu obrany v DMD

Dobehnúť prácu s ľuďmi

„Z dávnejšej minulosti nás práve teraz dobieha deficit práce s ľuďmi, s ktorými sa nepracovalo v podstate tri desaťročia. Dnes ich pociťujeme veľký nedostatok. Môžete mať dobrých zákazníkov, finančné zdroje na rekonštrukciu, aj výrobný program, ale ak nemáte personál, celý biznis model vám padne a nedokázete nič,“ potvrdzuje slová predsedu predstavenstva a generálneho riaditeľa DMD GROUP, a. s., Dubnica nad Váhom Štefana Škultétyho z nášho rozhovoru v tejto Obrane aj riaditeľ odboru ekonomickej stratégie DMD GROUP Martin Jurikovič. Situácia je komplikovaná aj preto, lebo v Dubnici a okolí v podstate nie je nezamestnanosť. O tom, ako chcú situáciu riešiť, sme hovorili v spomenutom rozhovore. Vráťme DMD Industry Day v Dubnici nad Váhom, ktorého cieľom bolo 22. septembra predstaviť výrobu v spoločnosti žiakom a študentom základných a stredných škôl Trenčianskeho kraja. „Som veľmi rád, že prostredníctvom kvalitného vzdelávania a potenciálu slovenských firiem majú mladí ľudia technických odborov možnosť zostať na Slovensku a svojou prácou prispieť k modernizácii Ozbrojených síl SR. Verím, že ich tento deň motivoval a v budúcnosti rozšíria rady našich firiem,“ zhodnotil podujatie štátny tajomník MO SR Marian Majer, ktorý bol tiež jeho hosťom.

Aj Moldava a Snina

Problém s budúciimi spolupracovníkmi by nemusel byť na výchoďe Slovenska, kde sa DMD a rezort obrany podarilo pre slovenský špeciálny priemysel zachrániť ešte dva podniky, respektíve ich pobočky.

„Servisné stredisko našej KONŠTRUKTY – Defence v Moldave nad Bodvou je do značnej časti bývalý Vojenský opravárenský podnik. Po privatizácii prešiel viacerými konkurzmi, podstatu z konkurzu vykúpila KONŠTRUKTA – Defence a dnes zabezpečuje na základe rámcových zmlúv opravy najmä pre ozbrojené sily,“ vysvetlil generálny riaditeľ DMD Štefan Škultéty. „Okrem toho tu spoločnosť plánuje vybudovať aj servisné stredisko pre obrnené vozidlá 8x8 Patria. Teší ma, že rekonštrukcie priestorov výrobných hál sú už hotové a naplno sa využívajú. Naplánované sú ďalšie rekonštrukcie, verím, že budú úspešné,“ avizoval štátny tajomník MO SR Marian Majer 5. októbra počas svojej návštevy Moldavy. Nehovoriac o tom, že 15. novembra po rokovaní s ministrami obrany v Bruseli potvrdil: „Generálny riaditeľ sekcie obrannej politiky Ministerstva obrany SR Martin Sklenár podpísal Memorandum o porozumení s Ministerstvom obrany Spolkovej republiky Nemecko o možnosti opráv poškodených nemeckej techniky, ktorá je nasadená na Ukrajine.“ Konkretizoval, že opravy sa budú robiť vo vojenskom útvere v Michalovciach už o niekoľko týždňov, čo však bude znamenať zvýšené nároky na opravárenské kapacity ozbrojených síl, takže to môže sekundárne zvýšiť úlohy tiež na Moldavu.

5. máj 2022: Minister obrany Jaroslav Nad' oznamuje participáciu KONŠTRUKTA – Defence na výrobe Patrie. Zľava za ním riaditeľ Konštrukta Defence Alexander Gurský, národný riaditeľ pre vyzbrojovanie Jozef Zekucia a generálny riaditeľ DMD Štefan Škultéty.

Generálny riaditeľ sekcie modernizácie MO SR a národný riaditeľ pre vyzbrojovanie Jozef Zekucia:

Štát a jeho „špeciál“

Aké zákazky v rámci modernizácie slovenských ozbrojených síl budú mať najpozitívnejší vplyv na výrobu a zamestnanosť v podnikoch DMD GROUP, ktorých akcionárom je rezort obrany?

Predovšetkým pôjde o projekty bojové obrnené vozidlá 8x8 a pásové bojové vozidlá, do ktorých sú zapojené dcérske spoločnosti DMD GROUP – KONŠTRUKTA – Defence a ZTS-ŠPECIÁL. Ich zapojenie upravujú zmluvy medzi

hlavnými dodávateľmi techniky – Patria a BAE Systems AB / Land Systems Hägglunds AB. Nemenej dôležitá bude aj ďalšia dodávka húfníc Zuzana 2 pre Ozbrojené sily SR zo spoločnosti KONŠTRUKTA – Defence.

Môžeme spomenúť aj Letecké opravovne Trenčín, ktoré sú tiež rezortnou akciovkou?

S „lotkou“ spolupracujeme najmä v oblasti opravy techniky používanej v OS SR. LOTN sú zapojené významne do projektu obstarania 3D rádiolokátorov ako hlavný priemyselný partner pre izraelskú spoločnosť Elta. Zároveň

je ambícia pokračovať v zapojení LOTN do už prebiehajúcich alebo budúcich modernizačných projektov určených pre Vzdušné sily OS SR.

A úroveň spolupráce so súkromnými spoločnosťami obranného priemyslu?

Spolupráca je rozsiahla, pričom najčastejšie ide o firmy, ktoré sú združené v Združení bezpečnostného a obranného priemyslu (ZBOP), s ktorým má MO SR uzavretú Dohodu o spolupráci. Prostredníctvom ZBOP potom zdieľame aj rôzne ponuky na spoluprácu zo zahraničia, spoločne organizujeme národné priemyselné

ZVS holding, ďalšia súčasť DMD GROUP, má prevádzku v Snine: „Telo pre 155 mm muníciu pre húfnice vyrába ZVS holding v tunajšej prevádzke a výrobný proces dokončujú v podniku v Dubnici nad Váhom. Aj Snina v blízkej budúcnosti plánujú rozšíriť výrobu a tak sa vytvoria v meste desiatky pracovných miest,“ potvrdil Marian Majer. Nárast produkcie v ZVS holding sa má za dva roky spáťnásobiť. Z 20-tisíc to bude azda aj 100-tisíc kusov munície ročne. Aj preto má počet 250 zamestnancov celkovo vzrásť o polovicu,“ avizuje M. Jurikovič.

Nové stroje

Riaditeľ odboru ekonomickej stratégie DMD GROUP Martin Jurikovič predpokladá, že firma sa bude rozvíjať tempom, aké v novodobej histórii ešte nezažila. Ten reštart však nesúvisí len s agresiou Ruskej federácie voči Ukrajine.

„Toto päťosé obrábacie centrum, ktorá dokáže opracovávať obrobok v maximálnych možných presnostiach v piatich osiach, je naša najväčšia investícia do strojového parku za posledných 20 rokov,“ ukazuje nám v jednej dubnických hál taliansky superstroj obchodný riaditeľ ZTS-SPECIÁL Mário Zajac. „Budeme ho využívať na opracúvanie vnútornej a vonkajšej strany rôznych typov hlavni a taktiež na opracovanie súčiastky s názvom zadná časť hlavne,“ hovorí o výrobnom zariadení, ktoré kúpili pred 1,5 rokom a stálo cez milión eur. Práve hlavne sú hlavnou výrobnou produkciou ZTS-SPECIÁL – od kalibru 30 milimetrov až po 155 milimetrov. Vyrábajú ich aj do iných krajín, tiež ich opravujú. V rámci ich výrobného procesu je nevyhnutné pre zvýšenie tvrdosti aj chrómovanie. M. Zajac nás preto vedie do ďalšej rekonštruovanej haly: „Teraz sme v priestoroch novovybudovanej chrómovne, ktorá začne svoju prevádzku už po novom roku. Pre jej vybudovanie sme sa rozhodli preto, lebo výrobky na chrómovanie

Produkcia hlavni ZTS-SPECIÁL a obchodný riaditeľ podniku Mário Zajac

Riaditeľ odboru ekonomickej stratégie DMD GROUP Martin Jurikovič a čiastočná vizualizácia modernizácie areálu firmy

dni, účasť na výstavách, prípadne posielame pozvánky na podujatia ako NSPA Industry Day (NATO Support and Procurement Agency).

Prečo je pre štát potrebné, aby mal v oblasti „špeciálu“ aj vlastné vývojové a výrobné kapacity?

Pre každý štát je dôležité, aby mal čo najširšie portfólio vývojových a výrobných kapacít v rámci svojich hraníc. Zabezpečenie dodávok v čase krízy sa stále viac ukazuje ako jedna z kľúčových potrieb na zabezpečenie obrany štátu. Zároveň platí, že je pre štát výhodou, ak má tieto kapacity vo svojom vlastníctve, lebo mu tak vzniká možnosť kontroly a určovania smeru v oblasti ďalšieho výskumu a vývoja produktov danej spoločnosti.

Kronika Konštrukty

Elektrotechnik Dušan Matula pracuje v KONŠTRUKTE – Defence už od roku 1965. Pravdaže, firma, v ktorej robí, mala popri ťažiskovom ná-

zve aj iné slovné prídavky, ale pre neho to bola vždy len Konštrukta – a on je jej žijúca kronika.

„Ako Trenčan som absolvoval priemyslovku v neďalekej Dubnici. No a keďže Konštrukta vtedy sídlila v Trenčíne, spolu

s tromia spolužiakmi sme boli šťastní, keď nás medzi seba zobrali práve konštruktéri. Bola to prestíž aj perspektíva,“ usmeje sa pri spomienke na polovicu 60. rokov. Vtedy absolvoval aj dvojročnú vojenčinu. Začínal ju v poddôstojníckej škole u tankistov v Jihlave. Obrnenú techniku si teda odskúšal priamo v teréne.

Konštruktér má cveng

„Konštruktu zakladali v päťdesiatych rokoch zväčša ľudia zo Zbrojovky Plzeň. Čechov tu bolo veľa. Stredné Považie už nemalo byť iba výrobnou špeciálu, malo zvládať tiež výskum a najmä vývoj.“ Ako hovorí, už vtedy mali v Dubnici prototypovú prevádzku a tiež skúšobňu v lokalite Lieskovec. „Klimatická komora umožňo-

Takto sa rodí Zuzana

sme museli prevážať do iných firiem na Morave alebo na východnom Slovensku. Povieť úprimne, proces chrómovania je značne zložitý a nie vždy sme boli celkom spokojní. Nehovoriac už o tom, že z hľadiska bezpečnosti kontinuity výroby je oveľa výhodnejšie, ak budeme mať chrómovňu doma. Chceme ju mať, chceme si zaškoliť nových pracovníkov aby sme neboli závislí od externých firiem. Náhodou sa v nich niečo stane a my by sme boli, takpovediac, nahrať. V novembri je strojové zariadenie vo fáze montáže, skúšobnú prevádzku chceme spustiť začiatkom roka. A koľko táto investícia stála? Približne 500-tisíc eur.“

Haly a fotovoltika

Prirodzene, pri budovaní novej chrómovne bolo treba kompletne reparovať starú dielňu, prekryť ju novou strechou, nová podlaha je tiež samozrejmosťou. Vznikol tak moderný výrobný priestor. „V Moldave sme vybudovali novú striekaciu kabínu a využijeme ju najmä pri Zuzanách. Tlak na opravy narastá a tento rok sme v tamomšom areáli, ktorý sme kúpili v roku 2019, investovali vyše pol milióna eur,“ uvedie Marian Jurikovič. Rekonštrukcie prebiehajú aj v značnej časti schátraného areálu v Snine. Tá najväčšia hala však bude rekonštruovaná v Dubnici: „DMD holding vlastní veľkú výrobnú halu s plochou 29-tisíc metrov štvorcových, ktorá v minulosti slúžila pre našu už neexistujúcu dcérsku spoločnosť ZTS koľajové vozidlá. Štyri z jej deviatich polí budú slúžiť na montáž

„Trvám na tom, že z veľkých zákaziek pre rezort obrany musí primárne ťažiť domáci priemysel.“

Jaroslav Naď
minister obrany SR

vozidiel 8×8 Patria. Sme krátko pred vydaním stavebného povolenia,“ avizuje Štefan Škultéty. Dodáva, že otázkou je financovanie. „Čiastočne bolo zabezpečené vďaka nášmu akcionárovi ministerstvu obrany, no ak bol ešte nedávno projekt ocenený na 8 miliónov, v súvislosti s infláciou sú už dnes očakávané náklady o pätinu vyššie. Táto investícia je však pre nás kľúčová.“ V súvislosti s Patriou treba pripomenúť slová ministra obrany Jaroslava Naďa z 5. mája tohto roka: „Primárnym kontraktorom na slovenskej strane bude pri tejto veľkej štátnej zákazke štátna akciová spoločnosť Konštrukta-DEFENCE. Vláda SR chce mať kontrolu nad celým týmto projektom prostredníctvom štátnej akciovej spoločnosti. A je to pre OS SR aj istota bezpečnosti dodávok v prípade krízy.

Štátny tajomník Marián Majer na októbrovej návšteve východoslovenských súčastí DMD

vala skúšky od mínus 40 do plus 50 stupňov, zariadenia na mechanickú odolnosť či meranie tvrdosti boli tiež vysokej na úrovni.“

Byť v strojárskom prostredí konštruktérom, to malo a má cveng. „Boli sme rozdelení vo viacerých oddeleniach. Jedni boli špecialisti na podvozok, iní na mechaniku. Ja som od začiatku robil do elektriny, spočiatku silnoprúd.“ Pri elektrine je dodnes. „Pracujem v oddelení, ktoré sa zaoberá elektrickým výstrojom zariadení, teda rozvodmi a napájaním jednotlivých súčastí zbrojného systému prúdom. S odborníkmi, ktorí majú na starosti technické riešenie, vymýšľame celú logiku zariadenia. Ako by malo fungovať a ako bude fungovať čo najlepšie. Od návrhu, cez schvaľovania,

vykresovú dokumentáciu, spoluprácu s výrobou, až po overovanie a skúšky s vojakmi.“

V Konštrukte pracoval aj počas najťažšieho obdobia konverzie začiatkom 90. rokov. „Nebolo práce. Konštrukta Industry síce produkovala výrobné linky do celého sveta, oni ešte prácu mali. No my v Konštrukte Špeciál sme navrhovali napríklad

rezačky na papier. Nečudo, že vtedy veľa odborníkov z Konštrukty odišlo.“

Dana, Himalaya, Zuzana

Dušan Matula bol už pri vývoji 152-milimetrovej samohybnej kanónovej húfnice vz. 77 Dana (skratka - delo automobilové, nabíjané automaticky). Jej vývoj bol v Konštrukte Trenčín dokončený v roku 1977. O rok na to bola zavedená do vtedajšej Československej ľudovej armády a stovky kusov boli exportované. Bol aj pri tom, keď Dana odovzdávala svoju DNA Zuzane 2000, jej verzii Himalaya, ako aj ľahkej vezenej húfnici Eva. Svojím dielom participoval na prototypoch viacerých veží či podvozkov, bol pri vývoji systému Delosys a samozrejme – tiež pri vývoji Zuzany 2.

Aj preto sme trvali na tom, aby veľká časť konkrétnych prác na novom bojovom vozidle Patria bola realizovaná na Slovensku.“

ZTS v súvislosti s rastom výroby buduje aj nové administratívne priestory. V súvislosti s dvoma vyššie spomenutými tendrami a participáciu na výrobe vozidiel 8×8 aj pásových obrnencov vybuduje na pozemkoch DMD pre vozidlá testovacie zábehové dráhy, vrátane terénnych prekážok či vodnej priekopy.

A ešte niečo. ZTS-SPECIÁL plánuje už budúci rok zrealizovať na plochej betónovej streche jednej z hál fotovoltické panely, čím výrazne zníži svoju energetickú náročnosť. Obrovská strecha má 30-tisíc metrov štvorcových.

Roman a perspektíva

Pri odchode z výrobných priestorov sa zastavíme u mladého robotníka Romana Behana, ktorý obsluhuje počítačom riadený sústruh. Maturoval ako mechanik nastavovač, na bakalárskom stupni skončil odbor počítačová podpora výrobných technológií a teraz popri práci na inžinierskom stupni diaľkovo navštevuje materiálovo technologickú fakultu Slovenskej technickej univerzity v Trnave. „Zaujímavá práca zatiaľ na takpovediac základnej úrovni, pričom verím, že v DMD budem mať perspektívu a som rád, že môžem študovať popri zamestnaní,“ poznamenal jeden z tých, na ktorých by fabrika mohla stavať nielen s perspektívou budúcich rokov, ale na ktorých chce stavať už dnes.

Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement, Michal Križan, autor

Záverečná montáž novej chrómovacej linky

Perspektíva aj pre Romana Behana

Už 76-ročný odborník je aj záhradkár, nerád sedí na jednom mieste a neexistuje, aby doma po práci len tak polihoval. Prízvukuje, ako veľa sa naučil od mladých inžinierov a tiež sa usiluje sledovať vývoj vo svojej oblasti prostredníctvom internetu. Tiež preto je v oblasti elektoinštalácie Zuzany stále borec. Pričom vie, že už je čas, aby odovzdal čo najviac skúseností mladším, pretože...

Mikulášsky darček

A aký najkrajší darček dostal vlni na Mikuláša? „Bol som veľmi hrdý, že kolóna nových deviatich samohybných kanónových húfnic Zuzana 2 s cieľom vystriedať svoje približne o dvadsať rokov staršie predchodkyne Zuzany 2000 zvládla vlni na prelome no-

vembra a decembra 1 300 kilometrov dlhú vzdialenosť medzi samohybným delostreleckým oddielom v Michalovciach do operácie Predsunutá prítomnosť v Lotyšsku po vlastnej osi, a to bez najmenších problémov. Super výkon! To bola pre nás tá najlepšia vizitka. Navyše sa ešte v Poľsku zastavili na cvičení, kde sa tiež predviedli vo výbornom svetle. Ja som práve vtedy bol v Adaži skontrolovať už odchádzajúce Zuzany 2000. O to viac bolo pre mňa to privítanie Zuzany 2 až dojímavé,“ spomenie elektrotechnik Dušan Matula. Dodáva: „Som rád, že sa Zuzane 2 darí. V Lotyšsku a aj na Ukrajine. Je v nich intelekt a šikovnosť už troch generácií našich strojárov zo stredného Považia, z našej Konštruktý. Som na to hrdý.“

Iránske zbrane v ruských službách

Fátih 110

Keď sa už zdalo, že bombardovanie ukrajinských miest utícha, pretože Rusom dochádzajú zbrane schopné útočiť na diaľku, rozpútala sa nová vlna teroru. Sprewádza ju masové nasadenie iránskych kamikadze dronov. Ich cieľom je najmä ukrajinská infraštruktúra.

Otom, že Rusom sa mihnajú moderné rakety a strely s plochou dráhou letu, svedčilo v lete aj nasadenie starých rakiet Ch-22. Tie vyvinuli ešte v 60. rokoch a vojna na Ukrajine znamenala ich vôbec prvé bojové nasadenie. Inak by už dožili uložené v skladoch, pretože pre potreby moderného bojiska sú už zastarané a extrémne nepresné. Na plošné bombardovanie miest však ešte poslúžili. Na konci leta sa minuli aj tie.

Moslimovia proti kresťanom

V auguste, ale najmä v priebehu septembra sa objavila na bojisku novinka v podobe iránskych bojových,

prieskumných i kamikadze dronov. Tie posledné menované Rusi spočiatku používali jednotlivo a na útoky na vojenskú techniku v blízkosti frontovej línie. Po výbuchu Kerčského mosta na začiatku októbra ich však nasadili na masové útoky na kritickú infraštruktúru ukrajinských miest. Presný počet dodaných strojov nie je známy. Iránci dva mesiace vehementne zapierali, že by k akýmkoľvek dodávkam zbraní došlo. Znamenalo by to totiž porušenie sankcií a na ich uvoľnenie by tak Teherán mohol na dlhý čas zabudnúť. Až začiatkom novembra iránsky minister zahraničných vecí Hussajn Amir-Abdollahián prvýkrát priznal, že k dodávkam bezpi-

lotných prostriedkov do Ruska došlo. Podľa neho však išlo len o obmedzený počet a stalo sa tak dlhý čas pred začatím vojny na Ukrajine.

Ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskij vzápätí Irán obvinil, že klame aj pri tomto priznaní. Ukrajina podľa neho zostreľuje približne desiatku iránskych dronov denne, takže nemôže ísť o starú dodávku malého množstva. Z toho, že Iránci klamali dva mesiace predtým, keď akékoľvek dodávky popierali, ich usvedčovalo množstvo fotografií, trosky zostrelených strojov, ba aj ukoristené takmer neporušené havarované bezpilotné prostriedky.

Tri typy dronov

Z doterajších informácií je zrejmé, že Rusko nasadilo nad Ukrajinou tri typy dronov z Iránu. Malo by ísť o niekoľko desiatok strojov Šahid 129 a Mohadžer-6, čo sú bojové bezpilotné prostriedky strednej kategórie a stovky kamikadze dronov Šahid 136. Tie sú v ruských ozbrojených silách označované ako Geraň-2.

Jeden stroj typu Mohadžer-6 Ukrajinci zostrelili 23. septembra do Čierneho mora pri Odese. V takmer neporušenom stave sa vznášal na hladine a Ukrajincom sa ho podarilo vyloviť. Pod krídlom mal ešte zavesenú jednu raketu Kaim-5 iránskej výroby. Dron, aj raketa sa stali predmetom podrobného skúmania. O jeho výsledky bude mať záujem nejedna krajina – Irán má v regióne veľa nepriateľov a zvedaví budú aj protivníci Číny, ktorá sa zrejme podieľala na vývoji elektroniky.

Mohadžer-6 začali sériovo vyrábať v roku 2018 a ani samotný Irán ešte

Mohadžer-6 s veliteľským vozidlom v pozadí

Ukoristený Mohadžer-6

nemá vo výzbroji dostatok kusov. Stroj má jednoduchý hranatý trup s dvomi nosníkmi chvostových plôch. Medzi nimi je na konci trupu umiestnený piesťový motor poháňajúci tlačnú vrtuľu. Motor má výkon 115 koní a dron s ním dosahuje rýchlosť 200 km/h. Dolet sa pohybuje okolo 2 000 km. Vo vzduchu vydrží dvanásť hodín.

Lietadlo má dĺžku 7,5 m a rozpätie 10 m. Maximálna hmotnosť je 600 až 650 kg a stroj unesie náklad 100 až 150 kg. Môže ho tvoriť prieskumné vybavenie alebo výzbroj na štyroch závesníkoch pod krídlami.

Mohadžer-6 vyvinuli ako menší stroj na doplnenie dronov Šáhid 129, ktoré sa vyrábajú od roku 2012. Majú dĺžku 8 m a rozpätie až 16 m. Motor majú rovnaký, takže väčší a ťažší Šáhid-129 s ním dosahuje rýchlosť iba 150 km/h. Na druhej strane má väčšiu zásobu paliva a tým aj vytrvalosť až 24 hodín. Unesie tiež väčší náklad, až 400 kg.

Oba stroje sú pomerne hlučné a ľahko zachytiteľné radarom. To ich robí zraniteľnými, hoci sa dokážu pohybovať v pomerne veľkých výškach nad 5 000 metrov, čo je mimo dosah automatických kanónov bežného kalibru 23 mm. Najmenej dva drony Šáhid 129 však už Ukrajinci zostrelili.

Kamikadze útočia

Zdá sa, že priamemu bojovému nasadeniu sa tieto typy v ruských službách vyhýbajú. Mohadžer-6 slúži najmä na navádzanie formácií kamikadze dronov

Šáhid 136. Tie začali Rusi skutočne masovo používať v októbri po výbuchu Kerčského mosta vedúceho na Rusmi okupovaný Krymský polostrov. Ako pomstu za tento útok, ktorého okolnosti však dodnes nie sú vyjasnené, začali Rusi systematicky likvidovať energetickú infraštruktúru Ukrajiny. Na to používajú v menšej miere strely s plochou dráhou letu Kalibr, ktoré odpaľujú z lodí. Najčastejšie používanou zbraňou sú však práve prostriedky Šáhid 136. Tie prezývajú „kamikadze drony“, pretože cieľ likvidujú nárazom, podobne ako japonskí samovražední piloti v druhej svetovej vojne.

Šáhid 136 je dlhý 3,5 m, má krídlo deltového tvaru a štvorvalcový piesťový motor poháňajúci tlačnú vrtuľu. Maximálna rýchlosť stroja je 185 km/h. Dolet sa udáva okolo 2 000 km. Stroj má hmotnosť 200 kg, z toho 40 kg tvorí bo-

jová hlavica. Ukrajinci ich pre typický zvuk motora prezývajú „moped“.

Informácie o ich účinnosti sa značne líšia. Jeden extrém uvádza, že sú mimoriadne nebezpečné a spôsobujú Ukrajinu ťažké straty. Opačný extrém zasa tvrdí, že sú to primitívne stroje, ktoré je ľahké zničiť. Ako vravia konšpirátori, pravda je niekde uprostred. Drony Šáhid 136 je naozaj ľahké zostreliť. Lietajú pomaly a nízko, sú známe prípady, keď ich zničili pešiaci s kalašnikovmi. Práve preto ich však Rusi vysielajú masovo vo vlnách, aby zahltili obranu a aspoň niektoré z nich prenikli až k cieľu. A keď sa im to podarí, tak sú presné a smrteľne účinné...

Aj rakety

Podľa západných zdrojov má Rusko záujem o tisíce týchto dronov. Irán dohaduje ich licenčnú výrobu v Bielorusku a Tadžikistane, čo sú ruskí spojenci. Moskva by tak mala zabezpečené dodávky aj odtiaľ. Na prelome októbra a novembra si mala s Teheranom dohodnúť novú dodávku zbraní. Jej súčasťou by mali byť aj balistické rakety krátkeho doletu. Ide o strely Fáti-110 a Zólfaghár, ktoré majú dosah 300 a 700 km. Kým masové útoky dronov spôsobili urýchlenie dodávok protivzdušných obranných systémov od spojencov na Ukrajinu, v prípade balistických rakiet Kyjev vopred priznáva, že proti nim účinnú obranu nemá.

Miroslav Barič

Šáhid 129

Šáhid 136

Zostrelý Šáhid 136

Švajčiarsko kúpi stíhačky F-35

Neutrálné Švajčiarsko sa rozhodlo pre americké stíhačky F-35. V septembri švajčiarska vláda podpísala definitívny kontrakt. Za 6,2 miliardy dolárov kúpi 36 lietadiel F-35 Lightning II vo verzii A. Alpská krajina sa tak stane šiestnástym štátom na svete, ktorý sa týmto typom vyzbrojí. V súčasnosti švajčiarske letectvo používa 25 starších stíhačiek

F/A-18C Hornet a 27 ešte starších F-5E Tiger II. Oba tieto typy sú americkej výroby.

V poslednom období prejavili seriózný záujem o F-35 aj Česko a Nemecko. Firma Lockheed Martin očakáva, že v roku 2030 bude v Európe lietať 550 jej stíhačiek F-35. Ide pritom o konzervatívny odhad a číslo môže byť ešte vyššie.

V Turecku stavajú korvetu pre Ukrajinu

V Istanbule spustili v októbri na vodu ukrajinskú korvetu Hajtman Ivan Mazepa. Jej dokončenie sa plánuje v rokoch 2023 až 2024. Stavba lode sa začala ešte pred vojnou, v septembri 2021. Momentálne je hotová na 60 až 70 percent.

Hajtman Ivan Mazepa patrí do triedy Ada. Ide o protiponorkové korvety, z ktorých štyri už slúžia v tureckom námorníctve. Ďalšie štyri stavajú pre Pakistan. Ukrajina si okrem tejto lode objednala ešte jednu, no jej stavba sa ešte nezačala.

Korveta je dlhá 99,5 m a má výtlak 2 300 ton. Posádku tvorí 93 ľudí. Výzbroj tvorí kanón kalibru 76 mm, dva rýchlopalné kanóny kalibru 35 mm, osem rakiet Harpoon proti lodiam a dve torpéda kalibru 324 mm proti ponorkám. Na palube je aj vrtuľník SH-60 Seahawk. Proti lietadlám loď nesie vertikálne odpaľovacie zariadenie pre rakety MICA-M.

Slovinské tanky na Ukrajinu

Slovinsko dodá Ukrajine 28 tankov M-55S. Výmenou za to dostane od Nemecka 40 transportérov. Stroje M-55S sú rozsiahlo modernizované staré sovietske tanky T-55. Modernizáciu robila slovinská firma STO RAVNE v spolupráci s izraelskou spoločnosťou Elbit. Namiesto pôvodného kanóna kalibru 100 mm dostali nové delo kalibru 105 mm používajúce muníciu štandardu NATO. Ochranu tanku zvýšili bloky reaktívneho panciera Rafael namontované na trup i vežu. Výkon motora sa zvýšil z 520 na 600 koní. Pribudlo aj nové prístrojové vybavenie, ako balistický počítač, denné i nočné zameriavače a laserový diaľkomer. V roku 1999 takto zmodernizovali 30 tankov, z nich väčšinu teraz poskytlí Ukrajine.

Na Ukrajinu pošlú stovky T-62

Rusko upraví 800 tankov T-62 pre nasadenie na Ukrajinu. Už ich prvé nasadenie koncom leta bolo prekvapením. Vtedy sa predpokladalo, že ich dostanú separatistické útvary a budú skôr v druhej línii. Ide totiž o 60 rokov staré stroje, ktoré už nevyhovujú podmienkam na súčasnom bojisku. Rusko však nestíha vyrábať novšie tanky T-72, T-80 a T-90 a nahrádzať vysoké straty. Preto nasadí aj staré T-62. Tie boli naposledy v boji v roku 2008 v Gruzínsku, potom ich Rusko vyradilo z výzbroje, no veľa ich ostalo v skladoch. Nie je známe, akými úpravami prejdú, ale aby mali aspoň nejakú šancu na prežitie, potrebujú minimálne nový dodatočný pancier. Tanky sú vyzbrojené kanónom kalibru 115 mm, majú štvorčlennú posádku a klasický oceľový pancier s maximálnou hrúbkou 242 mm na veži. Korba má 102 mm.

IRIS-T na Ukrajinu

Po sérii ruských raketových útokov na ukrajinské mestá bola v Kyjeve zasiahnutá aj budova nemeckého konzulátu. Nemecko zareagovalo urýchlenním dodávok nových protivzdušných systémov IRIS-T. Prvý zo štyroch sľúbených systémov prišiel na Ukrajinu už v októbri.

Rakety IRIS-T vyvinula skupina štátov NATO pod vedením Nemecka ako náhradu za rakety Sidewinder. Pôvodne bola určená na použitie na lietadlách, ale vyvinuli aj verziu zem-vzduch s väčším doletom. Ukrajina dostala verziu IRIS-T SLM, ktorá má dosah 40 km do diaľky a 20 km do výšky. Okrem lietadiel dokáže ničiť aj strely s plochou dráhou, rakety proti pozemným cieľom a má aj vysokú úspešnosť proti manévrujúcim dronom.

Text: Miroslav Barič

Prvé bojové lietadlo z Afriky

Foto: AHRLAC

V Juhoafrickej republike vyvinuli prvé bojové lietadlo, ktoré od začiatku vzniklo na čiernom kontinente. Jeho názov je AHRLAC (Advanced High Performance Reconnaissance Light Aircraft), no používa sa aj pomenovanie Mwari, čo je juhoafrické božstvo. Ide o ľahký stroj určený na prieskum a boj proti povstaleckým či teroristickým skupinám. Vyvíjajú ho od roku 2009, prvý let absol-

voval v roku 2014 a v septembri 2022 si dve nemenované krajiny objednali deväť kusov.

Lietadlo je alternatívou k bezpilotným prostriedkom. Má turbopvrtuľový pohon, s ktorým dosahuje rýchlosť 500 km/h. Má podobné prístrojové vybavenie ako drony a dvojčlennú posádku je k dispozícii kanón kalibru 20 mm a bomby a rakety na šiestich závesníkoch.

Priznať si strach je známka vyspelosti, nie slabosti

Profesia vojenského psychológa je v niečom podobná, ale v mnohom rozdielna od klasického psychológa. Musí narábať so zbraňou, do práce chodí v uniforme a má špecifickú klientelu.

O tejto zaujímavej profesii sme sa rozprávali s hlavnou psychologičkou Ozbrojených síl SR podplukovníčkou Oľgou Jančovou Koháryovou.

Aká bola vaša cesta k uniforme?

Môj vstup do ozbrojených síl bol zaujímavý, pretože som už bola vo veku, keď som potrebovala výnimku od ministra. Vojenský psychológ bolo vždy moje vysnívané zamestnanie. Vyštudovala som psychológiu na Univerzite Komenského v Bratislave, potom som pracovala ako psychológ v civilnej praxi, no lákalo ma spojenie profesie vojaka a psychológa.

Čo vás na vojenskom svete lákalo?

Mám rada vojenské povolanie. Obaja moji starí otcovia bojovali v druhej svetovej vojne; jeden zahynul počas bojov v Nemecku, kde je aj pochovaný, druhý slúžil na Troch duboch ako ošetrovateľ. S ním som vyrastala a rada som počúvala jeho zážitky z bojov, fascinovali ma vojenské kamarátstva na celý život. Keď som po štúdiu začínala pracovať ako psychologička, ešte neexistovala profesionálna armáda. Akonáhle vznikla, prihlásila som sa na výberové konanie, kde som uspela. Začala som ako psychologička v 13. mechanizovanom prápore v Leviciach, čo bol pre mňa ten najlepší začiatok pôsobenia v ozbrojených silách. Tento útvar je základ, tam vidíte vojenský život v celej jeho komplexnosti. Tým, že som sa počas dvoch rokov zúčastňovala na všetkých výcvikoch, streľbách, zamestnaniach, prešla som základným výcvikom. Potom som odišla do Bratislavy, kde som absolvovala výberové konanie a získala pozíciu hlavnej psychologičky, ktorú vykonávam už dvanásť rokov.

Psychológovia v rezorte obrany pôsobia v mnohých zložkách, môžete ich činnosť priblížiť?

Psychológovia sú rozmiestnení vo všetkých útvaroch a zariadeniach a ich činnosť sa líši podľa pracoviska. V útvaroch ide predovšetkým o psychologickú prípravu na zvládanie rôznych záťažových situácií, robíme aj veliteľskú psychologickú prípravu, kde sa zameriavame na efektivitu, leadership, komunikáciu s podriadeným personálom. Ďalej poskytujeme psychologickú

podporu vojakom počas ich vyslania v pozorovateľských misiách a operáciách medzinárodného krízového manažmentu, zabezpečujeme psychologickú starostlivosť po ich návrate, poskytujeme podporu vojnovým veteránom, venujeme sa vzdelávaniu. Participujeme v každej sfére.

Bola by som veľmi rada, keby sme do tejto éry opäť vniesli ľudskosť. Aby sme prechovávali úctu k človeku.

Pôsobia vojenski psychológovia aj priamo v teréne?

Samozrejme, naši psychológovia boli napríklad vyslaní na hranice s Ukrajinou, kde slúžili profesionálni vojaci, pôsobili tiež v záchytných centrách pre utečencov a urobili tam veľký kus dobrej práce. Pracovali spolu s profesionálnymi vojakmi aj počas pandémie, priamo v nemocniciach, kde neboli práve jednoduché podmienky. Stretávali sa nielen s ochorením samotným, ale aj so smrťou.

Pred niekoľkými rokmi sa uskutočnila reforma v oblasti psychologického starost-

livosti o profesionálnych vojakov vracajúcich sa z misií a operácií. Ako sa osvedčilo zintenzívnenie v tejto oblasti?

Veľmi dobre. Po návrate z vojenskej operácie pracujeme s vojakmi v dvoch alebo troch fázach, závisí to od náročnosti operácie. Ku každej operácii sú priradení dvaja psychológovia, ktorí pracujú s vojakmi ešte pred ich nasadením. Po vyslaní do operácie ich môžu kontaktovať a konzultovať svoje problémy. Po návrate idú na pozorovací pobyt v Ružomberku, prípadne táto prvá fáza prebieha priamo v útvaroch. Obdobie po návrate je zamerané na spracovanie zážitkov z pôsobenia vo vojenskej operácii.

Čomu sa venujete počas druhej fázy?

Druhá fáza prebieha dva až tri mesiace po návrate a koncentrujeme sa v nej na adaptáciu na pracovné a rodinné prostredie. Niektorým sa po návrate zmení pozícia v práci, nevrátia sa do známeho pracovného prostredia, čo tiež môže byť stresujúce. Adaptácia na rodinné prostredie môže byť tiež náročná, rodina si počas neprítomnosti zvykla na iné fungovanie. Preto je dobré vrátiť sa k systému pred vyslaním, aby to bolo čo najmenej bolestivé pre partnera, pre rodinu, pre deti. Ale na toto všetko sú profesionálni vojaci pripravovaní už počas prvej fázy, na všetky riziká, ktoré môžu s adaptáciou súvisieť. Pri náročnejších vojenských operáciách, kde je aj vyššie ohrozenie zdravia a života, sa pristupuje aj k tretej fáze, zameranej na posttraumatickú stresovú poruchu, prípadne iné psychické problémy súvisiace s nasadením v operácii. Keď je to potrebné, pomoc odborníka možno vyhľadať aj neskôr.

So psychológmi sa profesionálni vojaci stretávajú počas celej kariéry. Hľadajú si k cestu k odborníkovi na psychické zdravie aj z vlastnej iniciatívy, keď na niečo sami nestačia? Na Slovensku je vo všeobecnosti stále tabu vyhľadať psychológa.

Návšteva psychológa bola dlho považovaná za znak zlyhania, slabosti. Nielen

v prostredí ozbrojených síl, ale v celej spoločnosti. Prešli sme však obdobím, ktoré nás preverilo a posunulo v pohľade na duševné zdravie o niekoľko krokov dopredu. Pozícia psychológa začala byť vnímaná pozitívnejšie, ľudia nás počas koronakrízy začali intenzívnejšie vyhľadávať, pretože sa ocitli vo veľmi neštandardnej situácii doma, aj v práci. Pochopili, že duševné zdravie si zaslúži rovnakú pozornosť, ako fyzické. Keď funguje hlava, funguje aj telo, je to úzko prepojené. Ak nemáme spracované problémy, nevieme sa vyrovnáť so záťažovými situáciami, prejaví sa to aj na fyzickej úrovni. Pre mňa ako psychológa je duševná pohoda a duševné zdravie na prvom mieste. Či v civilnom svete alebo vo vojenskom, to je úplne jedno. Psychológ je tu pre ľudí. Nie aby ich dostával do neprijemnej situácie, ale presne naopak. So psychológom sa vojak stretáva počas celej svojej profesionálnej kariéry a touto spolupracou sa buduje aj dôvera. Z roka na rok sa to zlepšuje a vojaci, keď majú problém, vyhľadajú psychológa. Väčšinou ide o vzťahy alebo rodinu, nejde o situácie týkajúce sa ich práce alebo záťaže, na to sú naozaj cvičení.

Môže si vojak dovoliť mať obavy alebo strach?

Priznať si obavy a strach je známkou vyspelosti a nie slabosti. Vojaci sú tiež len ľudia. Ale vojak je iný než bežní ľudia, pretože je pripravovaný na náročné situácie. Psychologická príprava, na ktorú kladiem veľký dôraz, je rozhodujúca v tom, ako sa bude vojak vyrovnávať so záťažovými situáciami.

Jedna vec je však teoretická príprava, druhá vec je prax.

Najlepšie je, keď sa teória premietne do praxe. Profesionálni vojaci sa napríklad v rámci psychologickéj prípravy zúčastňujú na pitvách. Tam na vlastné oči vidia mŕtve telá a učia sa pracovať sami so sebou v situáciách, v ktorých sa môžu ocitnúť. Či už ide spánkovú depriváciu, nedostatok jedla, nepriazeň počasia, dlhodobý tlak a podobne. Keď si to osvoja teoreticky a potom si aj prežijú tieto situácie, je to ideálne. Podľa mňa však zvládanie vojenskej profesie úzko súvisí s hrdosťou na uniformu a vojenské povolanie. Ak som naň hrdá a som hrdá tiež na to, kam patrí, aj náročné situácie zvládnem podstatne lepšie. A tú hrdosť treba preniesť do rodiny a civilného života, aby sa aj ostatní na mňa pozerali s uznaním a rešpektom.

Vianoce bývajú vo všeobecnosti pre mnohých náročným obdobím. Je aj pre vojakov v operáciách a na misiách odlúčenosť počas sviatkov viac citelná ako

počas bežných dní? Alebo pocit domova supluje vojenská rodina?

Vojenské vzťahy a kamarátstva, ktoré sa budujú počas výcvikov a vyslaní, sú také pevné, že vojenská rodina nahrádza tú vlastnú. Ale vojaci nemajú problém zvládať vlastné odlúčenie od rodiny či náročnosť vojenskej profesie. Ako som spomínala, na to sú pripravovaní. Ťažšie zvládajú to, že ich rodina je na Vianoce bez nich, bez otca či mamy. Rodina, kde je aspoň jeden člen profesionálny vojak, musí rátať s obmedzeniami, ktoré s touto prácou súvisia. S tým, že vojak môže byť kedykoľvek vyslaný mimo územia SR alebo nasadený v rámci domáceho krízového manažmentu, keď si to služba vyžaduje. Väčšinou to ich partneri chápu, ale občas to tak nie je. Mne je ľúto vojakov, ktorí nemajú doma chápavého partnera. Pretože na diaľku im nevedia pomôcť, musia plniť dané úlohy. Aby mohli stopercentne fungovať, potrebujú sa spoľahnúť na svojich blízkych, že sa postarajú o deti, o domácnosť.

Vaše služby môžu vyhľadať aj civilní zamestnanci rezortu obrany. Môžu sa na vás obracať aj rodiny profesionálnych vojakov?

Práca s rodinami je najintenzívnejšia pri mimoriadnych udalostiach, keď poskytujeme psychologickú krízovú intervenciu. Ale, samozrejme, bežne poskytujeme psychologickú pomoc rodinám vojakov či civilným zamestnancom rezortu, môžu sa na nás s dôverou obrátiť na adrese psycholog.ossr@mil.sk.

Vrátim sa ešte k téme odlúčenia. Nielen vyslania do vojenských operácií, ale aj víkendové manželstvá sú veľkou skúškou pre pevnosť vzťahov. Máte nejaký návod, ako ich zvládnuť?

Nie som zástancom sociálnych sietí ani virtuálnych vzťahov, ale v tomto prípade ich beriem ako veľký bonus, vďaka nim môžu rodiny aspoň trochu fungovať. Samozrejme, na víkendových partnerstvách treba viac pracovať, vzťah je ochudobnený o každodenný život. Treba si potom čo najviac užiť spoločný čas počas víkendu, čo najviac sa venovať rodine, vychutnať si spoločné aktivity.

Keď sa pozeráte na súčasnú spoločnosť, na medziľudské vzťahy, čo by ste si želali, aby sa zmenilo?

Bola by som veľmi rada, keby sme do tejto éry opäť vniesli ľudskosť a úctu. Aby sme prechovávali úctu k človeku, k tomu, čo robí, čím si prešiel. Chýba nám aj úcta k starším generáciám, ktoré nám majú čo povedať. Zdá sa mi, že sa vytráca spolupatričnosť, sme zameraní na výkon, na výsledky a nepripúšťame si, že by sme mohli zlyhať, niečo nezvládnuť. Akoby sme nemohli mať slabosti. Želala by som si, aby bol psychológ vnímaný ako odborník na ľudskosť. Ako človek, ktorý je druhým k dispozícii v tých najťažších chvíľach, môže byť sprievodcom a ošetrovateľom v náročných situáciách. To by som si veľmi priała.

Michaela Lacková
Foto: Ivan Kelement

Telocvična pre špeciálov

Príslušníci elitného 5. pluku špeciálneho určenia OS SR v Žiline môžu využívať telocvičňu, ktorá prešla komplexnou rekonštrukciou v hodnote viac ako 1,8 mil. eur. Prostredníctvom moderného športoviska rezort obrany zabezpečil profesionálnym vojakom kvalitné podmienky na fyzickú a kondičnú prípravu, ktoré patria medzi základné atribúty a požiadavky vojakov v aktívnej službe. Prestrihnutím pásky ju 7. novembra vojakom slávnostne odovzdal minister obrany SR Jaroslav Naď so štátnym tajomníkom MO SR Marianom Majerom a náčelníkom Generálneho štábu OS SR gen. Danielom Zmekom. Popri telocvični realizovali v žilinskom útvare aj ďalšie rekonštrukčné práce. Len v rámci rutínnej štandardnej údržby bolo tento rok na zlepšenie podmienok tu pôsobiacich vojakov vynaložených viac ako 221-tisíc eur, čo predstavuje viac ako trojnásobný nárast výdavkov na túto oblasť. Minister navštívil aj vojakov 1. mechanizovanej brigády v Topoľčanoch, kde si tiež prezrel realizované práce na infraštruktúre.

Slovinský prezident d'akoval

Príslušníci 51. krídla Prešov v priestoroch Centra výcviku Lešť 10. novembra prevzali z rúk prezidenta Slovenskej republiky Boruta Pahora ocenenie za pomoc pri hasení rozsiahleho požiaru v Slovinsku v júli tohto roka. Ďakovným listom za účasti prezidentky

SR Zuzany Čaputovej a štátneho tajomníka MO SR Mariana Majera ocenil sedem slovenských vojakov. V rámci oficiálnej prezidentskej návštevy slovinskej mechanizovanej rotý nasadenej v rámci Mnohonárodnej bojovej skupiny NATO na Slovensku absolvovali hlavy štátov brífing veliteľa spojeneckých jednotiek plk. Ladislava Bujárka a navštívili tiež ubytovacie priestory vojakov.

Nový veliteľ v Žiline

Novým veliteľom Síl pre špeciálne operácie OS SR sa 1. novembra 2022 stal plukovník Jaroslav Krám, ktorý počas slávnostného nástupu v priestoroch 5. pluku špeciálneho určenia v Žiline oficiálne prevzal funkciu od doterajšieho veliteľa – brigádneho generála Branislava Benku. Na oficiálnom ceremonáli odovzdania a prevzatia funkcie veliteľa síl pre špeciálne operácie sa zúčastnili aj minister obrany SR Jaroslav Naď so štátnym tajomníkom MO SR Marianom Majerom a náčelníkom Generálneho štábu OS SR gen. Danielom Zmekom. Nový veliteľ plukovník Krám bol dlhoročným príslušníkom 5. pluku špeciálneho určenia, pred prevzatím funkcie pôsobil v rámci síl pre špeciálne operácie ako zástupca veliteľa.

■ Velvyslanec Spojených štátov amerických Gautam Rana sa stretol s náčelníkom Generálneho štábu Ozbromených síl SR generálom Danielom Zmekom. Velvyslanec Rana zdôraznil, Spojené štáty americké trvajú na svojom záväzku brániť podľa článku päť Severoatlantickej zmluvy východné krídlo NATO a sú naďalej odhodlané spolupracovať so spojencami.

■ V priestoroch 81. krídla Sliač sa 3. novembra pod velením generálplukovníka Bernda Schütta uskutočnila výmena na poste veliteľa nemeckého kontingentu pôsobiaceho na Sliači. Doterajšieho veliteľa plukovníka Dirka Krausa vystriedal plukovník Volker Pötzsch. Slovenské ozbrojené sily na slávnosti reprezentovali zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR – náčelník štábu generálmajor Peter Babiár a veliteľ Vzdušných síl OS SR generálmajor Róbert Tóth.

■ Vláda schválila vyčlenenie do 100 profesionálnych vojakov na asistenčné úlohy Policajného zboru. Vojaci budú vykonávať úlohy súvisiace s migračnou vlnou, nateraz do polovice decembra tohto roka. Keďže sa vojaci budú striedať po 12 hodinách, v praxi bude nasadených okolo 200 príslušníkov ozbrojených síl.

■ Príslušníci 51. krídla Prešov sa 2. novembra v priestoroch prešovského letiska a detašovaného pracoviska na Sliači za účinnosti posádok vrtuľníkov, technického personálu a podporných jednotiek zúčastnili na cvičení Tatra Freedom 2022. Hlavnou úlohou bol taktický výcvik, preverenie a zdokonaľovanie taktickej pripravenosti na zabezpečenie nedotknuteľnosti vzdušného priestoru Slovenskej republiky a zabezpečenie pomoci osádkam lietadiel v núdzi. Významnou úlohou bolo aj precvičenie spôsobilosti vrtuľníkovej jednotky deklarovanej v silách vyššej pripravenosti NATO.

■ V priestoroch leteckého trénera 81. krídla Sliač sa v prítomnosti zástupcu veliteľa Vzdušných síl OS SR brigádneho generála Ladislava Dovhuna uskutočnilo veliteľské zhromaždenie veliteľa 81. krídla Sliač plukovníka Františka Pytlíka. Vyhodnotilo plnenie úloh vzdušných síl za prvý rok výcvikového cyklu október 2021 – september 2023. Na úvod zhromaždenia zástupca veliteľa Vzdušných síl OS SR odovzdal vybraným príslušníkom 81. krídla medaily za ich službu v pohotovostnom systéme.

■ V priestoroch poľského Land Operational Centre Land Component Command (LOC-LCC) v Krakove sa uskutočnil štábny nácvik (Battle Staff Training - BTS) Autumn Challenge 22. Pod vedením plk. Jaroslava Marka sa doň zapojilo aj dvanásť príslušníkov Ozbromených síl SR vyčlenených do bojovej skupiny EÚ krajín Vyšehradskej štvorky (V4 EU BG), z toho 11 príslušníkov Spoločného operačného veliteľstva OS SR a jedna príslušníčka VÚ 3021 Martin.

■ Vo veliteľstve 2. mechanizovanej brigády Prešov sa 7. novembra uskutočnilo veliteľské zhromaždenie. Veliteľ 2. mb plk. Róbert Kecsó v prítomnosti veliteľa pozemných síl generálmajora Ivana Pacha zhodnotil výcvikové obdobie, stanovil hlavné úlohy a spôsob ich realizácie.

■ Žilinský 5. pluk špeciálneho určenia 7. novembra navštívil francúzsky vojenský pridelenec plukovník Jean-Charles Peltier. S veliteľom pluku pplk. Žochňákom rokovali o možnostiach budúcej spolupráce, vzdali poctu padlým pri Pamätníku vojakom síl pre špeciálne operácie a navštívili frekventantov zdokonaľovacieho kurzu francúzskeho jazyka.

Dekontaminácia medzinárodne

V novembri sa v priestoroch Centra výcviku Lešť uskutočnilo odborné taktické cvičenie čaty dekontaminácie techniky a čaty dekontaminácie osôb 1. multifunkčnej roty 103. práporu RCHBO Rožňava.

Slovenskí vojenski chemici cvičili spolu s jednotkami mnohonárodnej brigády dislokovanej na Lešti. Americkí a nemeckí vojaci prešli úplnou dekontamináciou osôb a techniky, českí chemici zabezpečili radiačný a chemický prieskum priestorov.

Pre príslušníkov 103. prRCHBO bolo cvičenie cennou skúsenosťou najmä pre súčinnosť na mieste dekontaminácie s príslušníkmi zahraničných jednotiek s odlišnou technikou, výstrojom a komunikáciou.

pplk. v zál. Peter Sobek

Foto: autor

14. tankový prápor Trebišov

14. tankový prápor Trebišov (14. tpr) je bojovým prvkom 2. mechanizovanej brigády Prešov predurčeným na vedenie ofenzívnych i defenzívnych aktivít proti obrnenému nepriateľovi. Je spôsobilý podporovať hlavné druhy stabilizačných aktivít. Jeho poslaním je podieľať sa na zaisťovaní obrany SR, na plnení záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná, na zachovávaní verejného poriadku a bezpečnosti štátu.

História predchodcov 14. tpr siaha až do roku 1945, keď vznikol 14. peší pluk, dislokovaný v posádke Levoča, Nitra a Spišská Nová Ves. Základ personálu tvorili príslušníci 1. čs. armádneho zboru v ZSSR, ako aj bývalí príslušníci partizánskych oddielov.

V prvopočiatoch sa pluk významne podieľal na pomoci obyvateľstvu východného Slovenska. Mimoriadne sa príslušníci pluku vyznamenali v účasti na odminovacích prácach, ale aj v boji proti ozbrojeným skupinám tzv. „banderovcov“.

V novembri 1989 sa pluk v rámci reorganizácie armády premenoval na 55. mechanizovaný pluk, časť pluku bola oddelená a premiestnená do posádky Rimavská Sobota.

Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky a vzniku jej armády 1. januára 1993 sa začala nová kapitola pluku. V októbri 1995 vznikla 21. mechanizovaná brigáda s jednotkami dislokovanými v posádke Trebišov, Michalovce a Rimavská Sobota.

V roku 2000 bola v rámci reorganizácie v posádke Prešov vytvorená 1. mechanizovaná brigáda a v nadväznosti na reorganizačné zmeny 1. októbra aj tankový prápor, ako jej podriadená jednotka.

V rámci reorganizácie Ozbrojených síl SR bol zrušený tankový prápor a časť jednotiek bola začlenená do 21. zmiešaného mechanizovaného práporu. Po takmer desiatich rokoch je opätovne zriadený tankový prápor v posádke Trebišov a od 1. apríla 2022 mu minister obrany priznal znak.

Opis znaku: Znak má tvar gotického štítu s čiernou bordúrou. V hornej polovici štítu v striebornom poli je zobrazená silueta tanku čiernej farby z bočného pohľadu, ako symbol špecializácie útvaru. V spodnej polovici štítu modrej farby sú umiestnené symboly erbu mesta Trebišov, čím sa vyjadruje spätosť útvaru s mestom. V jeho päte je položený prevrátený lemeš striebornej farby, nad ním sú postavené tri pšeničné zlaté klasy, naľavo a napravo od nich sú po stranách malé zlaté šesťce hviezdy. Napravo od klasov je umiestnené strieborné sklonené čerieslo. V hornej časti v hlave štítu je v čiernom poli striebornou farbou v dvoch riadkoch veľkými písmenami text, v prvom riadku 14. TANKOVÝ PRÁPOR, pod ním miesto jeho dislokácie TREBIŠOV.

Dr. Imrich Purdek, PhD.

Vojenský historický ústav

Hrá vojenská hudba

V dôsledku pomerne dlhého obdobia mieru v rakúsko-uhorskej monarchii a vďaka určitej popularite armády v spoločnosti prežívali svoju „zlatú éru“ aj vojenský hudobníci. Ich produkciu bolo počuť nielen na kasárenskom dvore, vojenských cvičeniach, ale aj pri vojenských alebo civilných slávnostiach.

Časť hudobníkov orchestra pešieho pluku 72 počas hudobnej produkcie na tenisových dvorcoch v Bratislave pred prvou svetovou vojnou (Zbierka Miloslava Čaploviča).

S kúsenosti z predošlých bojových operácií pritom jasne dokazovali, že vojenská hudba dokáže v zlomovom momente povzbudiť bojového ducha mužstva, a to i v prípade Slovákov. Napríklad, ešte počas bitky pri talianskych obciach Curtatone a Montanara 29. mája 1848 došlo k situácii, keď plukovná hudba hrala na povzbudenie bojujúceho práporu I/33 slovenské národné piesne.

Hudba pre všetkých

Hudba vo vojsku v čase dualistickej monarchie bola vo veľkej miere produktom činnosti vojenského hudobníka Andreasa Leonhardta, ktorý paradoxne zomrel rok pred konštituovaním nového štátu (1866). Leonhardt, rodák z mesta Aš, predtým pôsobil ako kapelník pri viacerých rakúskych poľných jednotkách na území dnešného Talianska a Čiech. V roku 1852 nastúpil do Viedne na uvoľnené miesto armádneho kapelníka, kde naplno rozvinul svoje hudobné nadanie, ale i organizačné schopnosti. Ešte v tomto období (50. roky 19. storočia) tak boli napríklad systematizované početné stavy vojenských orchestrov. Hudobníkov v nich

bolo spravidla 48, pričom tieto tabuľkové počty sa v zásade naďalej udržiavali aj v novej rakúsko-uhorskej armáde.

Služba vojenských hudobníkov prebiehala podľa služobných predpisov. Ich dopĺňovanie sa dialo prostredníctvom nováčikov, ktorí boli vždy najprv preskúšaní z teórie a praxe. Napríklad, 4. decembra 1908 v Bratislave preskúšali hudobníkov z radov mužstva, ktorých tam odoslali z viacerých honvédskych plukov.

V kasárňach bola hudobná produkcia zväčša obmedzená na signály trúbky (poľnice) a malého bubna. Výcvik trubačov a bubeníkov obvykle viedli poddôstojníci od plukovnej hudby, prípadne sa tomuto výcviku venoval príležitostne aj sám kapelník.

Na verejnosti, vo vzťahu k civilnému sektoru, sa prezentovali predovšetkým orchestre plukov spoločnej armády. V ich čele pochodoval osobitný bubník (tambor), ktorý okrem iného pomocou plukovnej palice (berly) oznamoval začiatok a koniec pochodu. K jeho výstroju patrila aj doštička so zoznamom skladieb zoradených podľa čísel, ktoré tambor hudobníkom formou rozkazu zvolal.

Koncerty vojenských kapiel v parkoch pri rozličných slávnostiach boli prístupné každému, čo v čase doznievajúcej stavovskej spoločnosti malo veľký význam. Hudobníci v rovnošatách sa tak podieľali na dotváraní občianskych verejných priestorov (parky, promenády, námestia). Stávali sa zároveň účastníkmi nielen tradičných slávností, ako boli procesie, ale podieľali sa aj na rozličných jubileách, výročiach politických udalostí, pričom po nástupe filmu určitý čas sprevádzali aj ten. Napríklad pri otvorení kina Royal Bioscop v Lučenci v roku 1909 hrala práve vojenská kapela sprievod k nemému filmu. Neskôr ju umiestnili za osobitnú oponu, aby nerušila divákov osvetlením nôt. Vojenská hudba umelecky dotvárala predstavenia nemých filmov v Bratislave aj v priebehu prvej svetovej vojny.

Do kroku i do tanca

Vojenské kapely obohacovali hudobný život mesta novými žánrami. Na rozdiel od miestnych amatérskych alebo cirkevných hudobných telies boli schopné reprodukovať aj vážnu hudbu. Na ich čele stáli vynikajúci hudobníci, napríklad Franz Lehár v pešom pluku 25 v Lučenci, Leopold Kohout pri pešom pluku 67 v Prešove, alebo Franz Schachroch pri pešom pluku 72 v Bratislave.

Zaujímavé bolo účinkovanie vojenských kapiel na verejnosti. Pri oslavách posvätenia zástavy pešieho práporu v Banskej Bystrici v júni 1872 bola osobitná časť vyhradená na produkciu hudby pešieho pluku 60 spoločnej armády. Jej čas nastal v okamihu zatĺkania klincov do zástavy na priestranstve pred kostolom, pričom zahrála niekoľko určených skladieb.

Poľné prápory pešieho pluku 67 sa 5. októbra 1882 vrátili do Prešova z nepokojného regiónu Bosny a Hercegoviny, pričom pri presune do kasární ich sprevádzali pochody plukovnej kapely. Po hudobnom uvítaní na každého vojaka v kasárňach čakala gulášová polievka, liter vína a tri kusy cigár (dary od mesta). V podobnom duchu sa nieslo aj privítanie pešieho pluku 72 v Bratislave v septembri 1884. Bolo spojené

s odchodom dvoch praporov pešieho pluku 102. Odchádzajúcim jednotkám zahrali na rozlúčku, zatiaľ čo prichádzajúce jednotky vítali energické pochodové skladby. Spomínaný orchester pešieho pluku 72 zahral bratislavským mešťanom svoje melódie aj o rok neskôr (1885), keď koncertoval v Maixnerovej reštaurácii počas tzv. štefanскеj zábavy.

Budíček aj živijó

V 20. storočí boli slávnostné jubileá spojené s dislokovanými jednotkami rakúsko-uhorskej armády pomerne pompézne. Vyžadovali si širší organizačný výbor a zainteresovanosť úradníkov verejnej správy. Dôkazom je napríklad slávnosť 50. výročia existencie 32. práporu poľných strelcov (jágrov), ktorá sa konala koncom júna roku 1909 v Banskej Bystrici. Prápor vo večerných hodinách 25. júna 1909 absolvoval pochod na námestie, pri ktorom ho sprevádzala hudba pešieho pluku 25. Potom vojenská hudba pochodovala mestom a vybraným reprezentantom vojska (vyšším veliteľom) a verejnej správy zahrala pred ich bydliskom serenádu. Vojaci – hudobníci pokračovali v hudobnej produkcii aj ďalší deň, napríklad hneď ráno okolo 6:00 prechádzali mestom a hrali melódie ako budíček.

S podobným repertoárom účinkovala vojenská kapela pri oslavách 40. výročia služby veliteľa pešieho pluku 85 v Levoči koncom októbra roku 1910. Plukovníkovi Danilovi Materingovi vojenski hudobníci zahrali opäť serenádu, po ktorej mu zagratuloval dôstojnícky zbor pluku. Nasledujúceho dňa sa konala slávnosť odovzdania pamätného odznaku, po ktorej sa s gratuláciami prezentovali príslušníci pluku v poradí dôstojníci, poddôstojníci a mužstvo.

V januári 1912 hral v bratislavskom podniku Bellevue (dnes Sokolovňa) za účasti členov habsburského rodu spo-

Niektoré skladby vojenských orchestrov boli nahrané aj na gramofónové platne

mínaný orchester pešieho pluku 72. V spojení s kapelou pešieho pluku 71 v rokoch pred prvou svetovou vojnou tento orchester opakovane usporiadal aj charitatívne koncerty, výťažok ktorých bol určený pre vojenských dôchodcov.

Ministerstvo vojny vo Viedni pritom regulovalo účasť vojenských kapiel na civilných slávnostných „podnikoch“. V ministerských smerniciach najmä na počiatku 20. storočia sa pri účasti na nich apelovalo na zásadu primeranosti a dôstojnosti. Napríklad, ešte v júli 1912 toto ministerstvo konštatovalo, že v záujme prestíže nebolo adekvátne, že vojenská hudba pešieho pluku 26 sa zúčastnila na sprievode streleckého oddielu jednej vyššej reálnej školy. Zároveň sa limitovalo štiepenie vojenských orchestrov na menšie skupinky.

Veselo do boja

Po atentáte na následníka trónu Františka Ferdinanda v júni 1914 bolo

nariadené, aby sa v rámci držania smútku až do odvolania zastavila produkcia vojenských kapiel v kasárňach i mimo nich. Signály poľnice a malého bubna v kasárňach mali byť takisto zredukované na minimum.

Pri vyhlásení všeobecnej mobilizácie v roku 1914, ktorej prvým dňom bol 4. august, aktívne opäť účinkovala vojenská hudba. Napríklad v uliciach Košíc sa prvé plágy ohlasujúce túto udalosť objavili okolo 17:00 h. Hudba pešieho pluku 34 reagujúca na situáciu, chodila najvýznamnejšími ulicami, hrajúc pochodové melódie. Po vzore podobných predchádzajúcich slávností vojenski hudobníci ešte toho dňa zahrali aj vojenskú večierku. V jej rámci sa pred vybranými inštitúciami (radnica, župný úrad, fara, budova zborového veliteľstva) prezentovali známymi skladbami. V súvislosti s odchodom poľných jednotiek na front bolo 5. augusta 1914 vojenskú hudbu počuť opäť. Napríklad v Levoči si prapory I/85 a IV/85 pri rozlúčke s mierovou posádkou vypočuli okrem iného aj Ra-deckého pochod.

Vypuknutím prvej svetovej vojny vstupovali vojenski hudobníci do konfliktu, ktorý mnohým z nich priniesol útrapy alebo aj smrť. Dlhodobou službou v poľných podmienkach pritom hudobníci i nástroje trpeli. Zároveň vojenskú správu zaujímalo, do akej miery sú členovia vojenských orchestrov schopní bojovej činnosti, ktorá bola vnímaná ako priorita číslo jeden. V roku 1918 sa tak preživší vojenski hudobníci rozišli do svojich domovov. Vznikom Československej republiky v roku 1918 sa zároveň začala písať nová kapitola v dejinách vojenskej hudby na Slovensku.

Mgr. Peter Chorvát, PhD.

Vojenský historický ústav Bratislava

Orchester jedného z bosnianských plukov rakúsko-uhorskej armády

Vojenská hudba počas prekročenia ruských hraníc v roku 1915. Vľavo chrbtom obrátený je tambor. (Zbierka Petra Chorváta).

Šťastná trinásťka

Celorezortné súťažné prehliadky FotoAtak a Galéria MIL dopísali trinástu kapitolu. Aká bola?

1

Po dvojročnej pandemickej prestávke sa slávnostné vyhodnotenie znova uskutočnilo v priestoroch Posádkového klubu Trenčín naživo. Prehliadky organizuje oddelenie výchovných a kultúrnych činností Personálneho úradu OS SR v spolupráci s posádkovými klubmi a Strediskom kultúrnoosvetových činností Zvolen (SKOČ). Tento rok sa do súťaží zapojilo 57 autorov s 222 súťažnými prácami. Major v. v. Vladimír Slavík z oddelenia výchovných a kultúrnych činností personálneho úradu pripomenul, že do súťaže FotoAtak sa celkovo zapojilo 16 autorov s 56 príspevkami a do Galérie MIL 41 autorov so 166 príspevkami. Boli medzi nimi zástupcovia 12 vojenských útvarov,

členovia krúžkov Posádkových klubov Trenčín, Bratislava, Martin, Prešov a SKOČ Zvolen, vojenský dôchodcovia, zamestnanci rezortu a ich rodinní príslušníci vrátane detí.

FotoAtak

V súťaži FotoAtak práce hodnotila porota pod vedením renomovaného fotografa Ladislava Kobzu. „Hoci počet autorov i príspevkov oproti minulosti poklesol, kvalita vystavených prác zostala. V poslednom období sa medzi ocenenými opakujú mená niektorých autorov, najmä podplukovníka v zálohe Petra Sobeka, ktorý mal najlepšiu fotografiu. Bolo by však dobré, keby sa postupne presadili aj noví autori,“ hovorí predseda poroty.

Pocťa husárovi

Podplukovník v zál. Peter Sobek sa stal víťazom súťaže FotoAtak piaty raz za sebou. „Fotografoval som síce už dávnejšie, ale prvú zrkadlovku som si kúpil až v roku 2013, keď som si zlomil nohu a dostal som odškodnenie od poisťovne. Bola to taká evolúcia, ale keď mám priznať, naplno som sa pustil do fotografovania až po mojom odchode do zálohy v roku 2020. Postupne som absolvoval rôzne kurzy, školenia. Tohtoročná víťazná fotografia je osobnou poctou pre najdlhšie slúžiaceho vojaka, husára Ladislava Škultétyho - Gabriša, rodáka z Mojtiňa. Fotografia sa rodila v Rusovciach za výdatnej pomoci predsedu Klubu vojenskej histórie Gabriša plukovníka v. v. Júliusa Kováča. Vznikala zložitou, lebo fotografovanie so zvieratami je oveľa náročnejšie ako s ľuďmi.“

V kategórii OS SR vo fotografii prvé miesto získal záber Odstreľovač slobodníka Miroslava Zjana z útvaru čestnej stráže prezidenta SR pred čatárom Pavlom Delejom z 22. mechanizovaného práporu Michalovce a plukovníkom v. v. Štefanom Majtánom z Posádkového klubu Trenčín. V kategórii Život vojaka bezkonkurenčne uspel podplukovník v zálohe Peter Sobek zo 103. práporu radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava - pracovisko Trenčín s najlepšou fotografiou FotoAtak Ži-

2

1. Absolútny víťaz súťaže FotoAtak – ŽIVOT V SEDLE
pplk. v zál. Petra Sobeka dominoval
aj kategórii Život vojaka
2. Prvé miesto v kategórii OS SR vo fotografii:
ODSTRELOVAČ slob. Miroslava Zjana
3. V kategórii Voľná tvorba zvíťazila snímka JUŽNÁ
MORAVA – ŠARADICE. Mariána Mihalčína
4. AFGANSKÁ SLNEČNICA, rtm. Tomáš Ragulský
5. MAKÁM NAPLNO, mjr. Michal Hložka
6. V kategórii Maliarstvo a sochárstvo zvíťazil Stanislav
Kuba s prácou OSIKA
7. V detskej tvorbe zvíťazil obrázok Niny Blizmanovej
MAŠKRTNÍK
8. HÁČKOVANÉ ZVIERATKÁ priniesli Lotke Čunderlíkovej
víťazstvo v kategórii úžitkového umenia

vot v sedle. Na druhom mieste bol rotmajster Tomáš Ragulský z Veliteľstva 2. mechanizovanej brigády Prešov s fotografiou Afganská slnečnica a na treťom major Michal Hložka zo 71. praporu podpory velenia Trenčín so záberom Makám naplno. Vo voľnej tvorbe zvíťazil Marián Mihalčín z posádkového klubu Prešov pred Janou Veresovou z Posádkového klubu Trenčín a rotmajstrom Antonom Blizmanom z 51. krídla Prešov. Čestným uznaním porota ocenila práce Slávky Kmečovej z Posádkového klubu Prešov, desiatnika Adriána Klemu z 51. krídla Prešov a zástupcov posádkového klubu Trenčín: plukovníka v.v. Štefana Majtána, MUDr. Eleonóry Žúrkovej, Jaroslava Matejčka.

Galéria MIL

V súťaži Galéria MIL hodnotila porota pod vedením predsedu Zväzu slovenských výtvarníkov Petra Valacha 166

príspevkov od 41 autorov. V kategórii Maliarstvo a sochárstvo zvíťazil obraz Osika Stanislava Lubinu z Posádkového klubu Trenčín, pred obrazom Horiaca krajina plukovníka v. v. Stanislava Neštického z Posádkového klubu Trenčín a obrazom Desert Sand kapitánky Lenky Zvalovej z Veliteľstva posádky Bratislava.

V rámci úžitkového umenia prvé miesto získala Lotka Čunderlíková zo SKOČ Zvolen za sadu háčkových zvieratiek. Druhé miesto patrí Judite Žažovej z Klubu dôchodcov Liptovský Miluláš za bižutérie z PET a tretie Iva-ne Slavíkovej z Personálneho úradu Liptovský Mikuláš za kabelky. V detskej tvorbe zvíťazil obrázok Niny Blizmanovej Maškrtník (51. krídlo Prešov), pred malbou Súrodenci Miriam Spišakovej z Posádkového klubu Prešov a obrázkom Moja ruka Mária Machovca z Personálneho úradu Liptovský Mikuláš.

Čestné uznania si odniesli Dana Pašáková a rotná Monika Škutová zo Základne nasaditeľných KIS Ružomberok, plukovník v. v. Štefan Majtán a Tibor Hladký z Posádkového klubu Trenčín, Lýdia Tertinská z Posádkového klubu Prešov a tiež zástupcovia SKOČ Zvolen Emília Lalíková, Miško Findrich a Alexander Findrich.

Cenu riaditeľa Personálneho úradu OS SR si odniesol čatár Matej Gejdoš za obraz Anjel zo Základne nasaditeľných KIS Ružomberok a cenu náčelníka odboru podporných programov PÚ OS SR za obraz Dedinka v zime rotmajster v. v. Miroslav Katuščák z Posádkového klubu Prešov. Ocenenie za dlhoročnú prácu v oblasti kultúry si prevzal pplk. v. v. František Matyáš z PÚ OS SR, Ivetta Findrichová zo SKOČ Zvolen a Hana Steigerová z Posádkového klubu Bratislava.

Jozef Žiak • Foto: Personálny úrad OS SR

Sny značky DUKLA

Vojenské športové centrum Dukla na sklonku októbra v banskobystrickej Štátnej opere ocenilo svojich najúspešnejších športovcov a trénerov.

Spolu s ministrom obrany Jaroslavom Naďom im blahoželali aj štátny tajomník Marian Majer, zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR generálporučík Lubomír Svoboda a najlepší súčasní i bývalí členovia Dukly z rokov minulých. Vojenské športové centrum totiž slávilo 55. výročie svojho vzniku.

Juniorské nádeje

Spomedzi 28 džudistov vo váhovej kategórii do 100 kg získal na augustových Majstrovstvách sveta juniorov v Ekvádore Benjamín Maťašeje z Dukly bronzovú medailu a stal sa tretím najlepším mládežníkom Dukly. Vzpierač Vladimír Macura, ktorý o sebe povedal, že kedysi bol typ chlapca, ktorý trávil čas iba za počítačom a nemal rád školu, sa po príchode do telocvične prepracoval na tohtoročných Majstrovstvách sveta mládeže v Mexiku k titulu trojnásobného šampióna do 17 rokov v kategórii nad 102 kg. No a top juniorka Dukly Eliška Mintálová sa nielenže stala v talianskej Ivrei svetovou kajakárskou jednotkou medzi ženami do

Najlepšia športovkyňa rezortu obrany a Dukly Petra Vlhová

23 rokov, ale tento rok bola v Liptovskom Mikuláši aj majsterkou Európy medzi seniormi. „Pred sezónou som túžila po medaile z oboch šampionátov, to, že sú zlaté, bolo nad moje sny.“

Tréner a legendy

„Je to krásny pocit, odmena za dlhoročnú drinu. Zároveň za všetkých os-

tatných veľmi ďakujem za tento galavečer Dukly a vojenského športu, keď si spoločne pripomenieme naše úspechy a v priateľských debatách sa motivujeme do ďalších,“ ocenil tréner roka Erik Cap, ktorý so svojimi borcami zo zápasníckych žineniek získal z vrcholových podujatí za ostatných päť rokov už desať medailí.

„Dukla je pojem, je to takmer vždy aj úspech – a ak riaditeľ vojenského športového centra podplukovník Matej Tóth vlni avizoval, že máte v pláne priviezť tento rok z vrcholových podujatí 30 medailí, pričom ste ich získali až 64, teda historicky najviac, môžem vám len s uznaním blahoželať.“

Jaroslav Naď
minister obrany SR

Juraj Sanitra a Anastasia Kuzmina v Sieni slávy

Najlepšia spomedzi juniorov Eliška Mintálová

V tejto situácii nám nedalo, aby sme sa na návrat do trénerskej pozície nespýtali kapitána Romana Benčíka, ktorý práve pred rokom, ešte s prepožičanou hodnosťou podplukovník, odovzdával riaditeľskú pozíciu v Dukle podplukovníkovi Matejovi Tóthovi: „Našťastie, kontinuita mojej trénerskej práce nebola celkom pretrhnutá, pretože počas riadiťovania som mal stále svoju tréningovú skupinu, s ktorou mi pomáhal asistent Ľuboš Machník. Keďže sa nám podaril husársky kúsok a naši zverenci Dominik Černý, Hanka Burzalová a Ema Hačundová sa prebojovali na majstrovstvá sveta aj Európy, tak tento návrat vnímam ako úspešný. Naším snom je úspech na olympiáde. Máme na to podmienky, aj vďaka tomu, že súčasnému vedeniu Dukly sa darí, že niektoré veci idú ešte lepšie ako v minulom období, z čoho mám veľkú radosť.“

A koho uviedli do Siene slávy VŠC Dukla? Trénera biatlonu Juraja Sanitru, rýchlostného kanoistu Slavomíra Kňazovického, strelca Jozefa Gönciho a biatlonistku Anastasiu Kuzminovú. „Byť v Sieni slávy Dukla Banská Bystrica je pre mňa veľká česť. Som hrdá na to, že som sa mohla deliť s fanúšikmi o tie krásne emócie a ďakujem aj za túto chvíľu, je pre mňa veľmi vzácna,“ povedala trojnásobná zlatá olympijská medailistka, ktorá pre VŠC a Slovensko získala aj viacero ďalších skvelých úspechov.

Supersenióri

Ak minister obrany Jaroslav Naď hovoril, že za dva a pol roka vo funkcii oceňuje na športovcoch Dukly nielen ich úspechy, ale tiež to, že sú ochotní cestovať po Slovensku v rámci rôznych, aj rezortných podujatí a prinášať pozitívne správy o úspechoch Dukly, za všetkých spomeňme reprezentanta v zápasení Tajmuraza Salkazanova a jeho kolegov zápasníkov. „Po majstrovstvách sveta sme s Borisom Makojevom a Achsarbekom Gulajevom za mesiac a pol navštívili na Slovensku každý týždeň zo tri

zápasnícke kluby, kde sme prezentovali našu techniku, odovzdávali skúsenosti a v rámci tréningu ich motivovali. Vráťane malých detí, čo nás veľmi tešilo,“ povedal tohtoročný majster Európy z Budapešti a vicemajster sveta z Belehradu. „Som spokojný, hoci som chcel byť majster sveta, ale mojím hlavným životným snom je získať pre Duklu a Slovensku zlatú olympijskú medailu. VŠC mi rozviazalo ruky, mám skvelé zázemie, takže verím, že úspechom na olympiáde splatím dôveru, ktorú do mňa vložilo,“ povedal T. Salkazanov, tretí najlepší športovec rezortu obrany za rok 2022. Tým druhým bol vodný slalomár Alexander Slafkovský. Na Majstrovstvách sveta v Augsburgu v C1 získal striebornú medailu. Sám priznáva,

Top tréner Erik Cap

že veľmi neprotirečil, keď ho niektorí v jeho veku 39 rokov už odpisovali do starého železa. „Lenže povedal som si, že kým mi to jazdí, tak to nevzdám. Keďže sa ukázalo, že s mladými dokážem stále držať krok, je to pre mňa obrovská vzpruha,“ optimisticky povedal Slafkovský, ktorý dokázal víťaziť aj so zaťatými zubami. „Mám silnú artrózu a obmedzenú mobilitu, čoraz viac sa to zhoršuje, zodraté bedrové kĺby bolia najviac v lodi. V Dukle však máme skvelé zázemie a ak to bude dobré, ideme ďalej, možno až na olympiádu.“

Najlepším športovcom Dukly a celého rezortu obrany sa stala zjazdová lyžiarka Petra Vlhová. „Aj Dukle patrí moja vďaka za to, že som dokázala vyhrať olympijské zlato a splniť si svoj športový sen. Výhra v tejto ankete je čerešničkou na torte za úspešnou sezónou, je odmenou za moje výsledky a mám z nej veľkú radosť. Dúfam, že aj táto sezóna bude úspešná, budem na tom pracovať,“ odhodlane avizovala slalomárska víťazka Zimných olympijských hier 2022 v čínskom Pekingu.

Ambície a plány

„Podarilo sa nám výrazným spôsobom rekonštruovať štadión Dukly, aj jeho príslušné športoviská, halu v Trenčíne, lodenicu v Mikuláši,“ hovoril o viacerých investíciách do infraštruktúry Dukly minister obrany Jaroslav Naď a jeho výpočet pokračoval aj dvoma miliónmi nad rámec pôvodného rozpočtu na rozvojové projekty Dukly, napríklad na nákup diagnostických prístrojov, špeciálneho športového materiálu, rekonštrukcie objektov. Svoje uznanie popri športovcoch vyslovil aj celému personálnemu zázemiu VŠC na čele s podplukovníkom Matejom Tóthom s tým, že podpora športovcov bude pokračovať. A aké ciele do ďalšieho obdobia stanovil Dukle jej riaditeľ? „V prvom rade si chceme naďalej plniť svoju povinnosť a hlavné úlohy, teda hrdo reprezentovať naše Slovensko a rezort obrany a prinášať úspechy z vrcholných podujatí. Latka je nastavená vysoko a ako športovci ju chceme naďalej posúvať vyššie. Začíname sa koncentrovať na OH v Paríži 2024, keďže kvalifikačný proces takmer všetkých letných športov sa začína už v nadchádzajúcej sezóne. Chceme pokračovať v modernizácii infraštruktúry, aby mali naši športovci špičkové podmienky. Budúci rok by sme mali dokončiť moderné tréningovo-diagnostické centrum s najmodernejším vybavením a nadstavbou úpolovej haly,“ avizuje pplk. Matej Tóth.

Pavol Vitko • Foto: Ivan Kelement

ŠTANDARDIZÁCIA

pomáha efektívne spolupracovať

Interoperabilita je jeden z najviac skloňovaných pojmov v rámci členských krajín Severoatlantickej aliance. Cieľom je, aby ozbrojené sily členských i partnerských štátov vedeli čo najefektívnejšie spolupracovať. Kľúčom je obranná štandardizácia.

Súčasná geopolitická situácia zdôraznila nielen dôležitosť obranných schopností SR, ale aj schopnosť spoločne, jednotne a efektívne plniť ciele Severoatlantickej aliance. Na to slúži proces obrannej štandardizácie: proces spracúvania, prijímania a implementácie obranných postupov, projektov a terminológie, potrebných na dosiahnutie, udržanie a zvyšovanie požadovanej úrovne interoperability. Cieľom je zvyšovať operačné schopnosti NATO a dosiahnuť interoperabilitu medzi ozbrojenými silami členských štátov.

„Keď sa stretnú vojenské jednotky, či už sú lotyšské, kanadské, americké alebo slovenské, musia používať rovnakú alebo podobnú muníciu, materiálové vybavenie, rovnaké signály, jazyk, rovnaké štandardy. Ide o to, aby si vojaci a vojačky v poli rozumeli, mali všetko zabehnuté, aby vedeli spolupracovať.

O tom je interoperabilita,” hovorí Dušan Fischer, riaditeľ odboru plánovania a podpory vyzbrojovania sekcie modernizácie (SEMOD) Ministerstva obrany SR.

Od munície po jazyk

Na Slovensku sa obrannou štandardizáciou zaoberá Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality (ÚOŠKŠOK) v Trenčíne. Je rozpočtovou organizáciou ministerstva obrany, národnou autoritou v oblasti obrannej štandardizácie, kodifikácie a štátneho overovania kvality. V oblasti obrannej štandardizácie plní úlohu metodického, koncepčného a koordinačného orgánu, je teda garantom odbornosti. Podľa jeho riaditeľa Emila Košúta sa za 18 rokov existencie stal uznávanou a rešpektovanou inštitúciou nielen doma, ale aj v zahraničí.

Obranná štandardizácia zahŕňa viacero oblastí od spoločnej odbornej terminológie cez vojenské operačné postupy až po požiadavky na materiálové a technické vybavenie. Štandardizácia sa delí na operačnú, materiálovú a administratívnu. „Materiálová štandardizácia rieši štandardizačné dokumenty NATO, ktoré špecifikujú všeobecné technické požiadavky na materiál v rámci jeho životného cyklu: napríklad určuje charakteristiky jednotlivých riadiacich a kontrolných systémov, zbraňových systémov, techniky, munície, paliva až po zásoby,” uvádza Pavol Labák, riaditeľ odboru obrannej štandardizácie ÚOŠKŠOK.

Úlohou dodávateľov produktov na účely obrany je ich dodanie v súlade so všetkými zmluvnými požiadavkami, aj s požiadavkami štandardizačných dohôd STANAG (Standardization

Agreement) a nimi uvádzaných štandardov.

„Operačná štandardizácia rieši štandardizačné dokumenty NATO, ktoré špecifikujú koncepcné, organizačné alebo metodologické požiadavky umožňujúce materiálu, technickému vybaveniu, organizáciám alebo silám splniť ich funkcie alebo úlohy,“ spresňuje Pavol Labák. Sú to napríklad doktríny, štandardy pre taktickú úroveň výcviku a rôzne postupy, podľa ktorých ozbrojené sily cvičia a zúčastňujú sa operácií, aby boli interoperabilné.

Cieľom administratívnej oblasti štandardizácie je tvorba štandardizačných dokumentov NATO, ktoré majú uľahčiť administratívnu činnosť Aliancie, okrem iného v oblasti terminológie, financií, ľudských zdrojov a vojenských hodností.

Previerka praxou

Podľa riaditeľa ÚOŠKŠOK Emila Košúta sa úroveň interoperability najlepšie ukáže počas medzinárodných cvičení pod vlajkou NATO, ktoré sú určené práve na preverenie miery interoperability, ale aj pri nasadení do medzinárodných operácií či v mnohonárodných bojových skupinách. „Je dôležité mať štandardy na všetko, nielen na palivo, ale aj na hrdlo nádrže, keď sa ide tankovať. Je to triviálna vec, ale ak je hrdlo malé a pištoľ veľká alebo naopak, je to problém,“ upozorňuje Emil Košút. Aliancia aj ozbrojené sily preto každú aktivitu, cvičenie či pôsobenie mnohonárodných skupín dôkladne vyhodnocujú, spracúvajú z nich najlepšie praktiky.

„Ak sa zistia nedostatky, na jednotlivých útvaroch OS SR a v rámci MO SR sú ľudia, ktorí po vyhodnotení navrhnu zmeny, prípadne zabezpečia implementáciu ďalších štandardov,“ hovorí riaditeľ Dušan Fischer.

„Štandardizačné dohody nám nepovedia, ako máme napísať obrannú, bezpečnostnú alebo vojenskú stratégiu, ale čo musíme spíňať, ak chceme vybudovať takú či onakú jednotku. Z pohľadu modernizácie sú STANAG-y veľmi nápomocné pri nákupe techniky či materiálu. Stačí nám napríklad povedať, že daná balistika musí byť v súlade s určitým STANAG-om a dodávateľská firma už vie, o čo ide, pretože pozná štandard,“ spresňuje Dušan Fischer. „Všetky tieto dokumenty máme na úrade k dispozícii a na požiadanie ich poskytujeme užívateľom z oblasti zbrojárskeho priemyslu,“ dodáva riaditeľ ÚOŠKŠOK Emil Košút.

Štandardizačných dohôd je veľa a každá krajina si vyberá, ktoré prijme a implementuje. „Sú napríklad STANAG-y v oblasti námorníctva, ktoré neimplementujeme, pretože sa nás netýkajú,“ vraví D. Fischera dodáva: „Úrad

pre obrannú štandardizáciu vyhodnocuje, či robíme všetko pre to, aby sme plnili úlohy obrannej štandardizácie v prijímaní a implementácii STANAG-ov patriacich do portfólia zodpovednosti sekcie modernizácie podľa súhrnného plánu obrannej štandardizácie na výcvikový rok.

STANAG nie je súťaž

Neznamená to však, že čím viac prijatých štandardov, tým lepšie. Riaditeľ odboru obrannej štandardizácie ÚOŠKŠOK Pavol Labák zdôrazňuje, že prvoradá je zodpovednosť. „Súvisí to s plnením cieľov spôsobilostí a s plánovacím procesom. Keď sa robí model ozbrojených síl, náčelník generálneho štábu má jasne definované, ako vybudovať moderné ozbrojené sily, aby reflektovali aktuálne obdobie a boli pripravené na budúcnosť,“ dodáva P. Labák s tým, že každá krajina implementuje štandardy podľa vlastných priorít.

Slovensko podľa neho nemá kapacity ako Spojené štáty americké či Nemecko alebo Francúzsko, ktoré prijímajú a implementujú omnoho viac STANAG-ov a štandardov. Ako jedna z členských

Operačná štandardizácia
rieši štandardizačné
dokumenty NATO,
ktoré špecifikujú
koncepcné, organizačné
alebo metodologické
požiadavky umožňujúce
materiálu, technickému
vybaveniu, organizáciám
alebo silám splniť ich
funkcie a úlohy.

krajín NATO sa môžeme sústrediť na to, v čom chceme byť dobrí, v čom chceme prispievať do Aliancie napríklad ako vedúca krajina – Lead Nation.

„Nie je to súťaž, v ktorej treba prijať čo najviac STANAG-ov a súvisiacich štandardov, ale len tie dôležité z hľadiska plnenia cieľov spôsobilostí a plánu rozvoja a výstavby OS SR, na ktorých implementáciu máme plánované ľudské, materiálne a finančné zdroje. Určite nie je vhodné sa zaväzovať k niečomu, čo bude problém splniť,“ upozorňuje ria-

diteľ odboru obrannej štandardizácie ÚOŠKŠOK Pavol Labák.

„Treba prijímať len to, na čo máme – a keď už niečo prijímame, potom sa zaviazat a ísť na sto percent. Preto je dobré byť do procesu štandardizácie zaangažovaný od začiatku a to v jednotlivých pracovných skupinách, kde sa štandardy NATO vytvárajú, aktualizujú a revidujú,“ dodáva D. Fischer zo sekcie modernizácie. Odborníci sa zhodujú, že by bolo pre SR prínosom mať väčšie zastúpenie v jednotlivých štandardizačných pracovných skupinách NATO.

Hoci všetky členské štáty majú iba jeden hlas, môžu sa spojiť viaceré krajiny s príbuznými typmi problémov a tak ovplyvniť výsledok. „Aj preto sú naši zástupcovia pri stálej delegácii NATO v Bruseli. Aby komunikovali aj mimo oficiálnych mítingov a prichádzali s novými platformami,“ dopĺňa D. Fischer.

S kľúčovými hráčmi

V spolupráci s americkým Úradom štandardizácie pri NATO, sekciou modernizácie MO SR a Generálnym štáбом OS SR pripravil Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality koncom septembra v Bratislave Konferenciu o interoperabilite, štandardizácii a modernizácii. Pozvanie prijali delegáti zo 14 členských štátov Aliancie a kľúčových inštitúcií ako NATO Standardization Office, European Defence Agency, Joint Force Command Brunssum či Headquarters Supreme Allied Command Transformation. Na konferencii otvorili aktuálne problémy a výzvy týkajúce sa obrannej štandardizácie, modernizácie a interoperability, témy súvisiace s rozvojom národných spôsobilostí a hovorili o možnostiach ich využitia pre NATO. Účastníci sa venovali sa aj skúsenostiam z medzinárodných cvičení a dotkli sa aj situácie na Ukrajine.

Okrem zahraničných delegátov sa na konferencii zúčastnili aj pracovníci z rezortu obrany a zástupcovia OS SR. „Je dôležité, aby sme aj v rámci rezortu zvýšili povedomie o tejto téme, aby ľudia vedeli, na čo slúži NATO Standardization Office, ako funguje systém obrannej štandardizácie v NATO a EÚ, na čo nám slúži STANAG a štandardizačné dokumenty NATO, ako môže aj Slovensko prispieť do celého procesu,“ dodáva riaditeľ odboru plánovania a podpory vyzbrojovania SEMOD Dušan Fischer.

Na konferenciu boli prizvaní aj zástupcovia slovenského obranného a bezpečnostného priemyslu. „Aby sa informácie, ktoré odznali na konferencii, dostali k odbornej verejnosti,“ pripomína riaditeľ ÚOŠKŠOK Emil Košút.

Michaela Lacková

Foto: Ivan Kelement

Netopiere, komáre a recyklácia

Na konci októbra pobavili celý svet vyhlásenia stáleho zástupcu Ruska pri OSN Vasilija Nebenzja o ukrajinských dronoch, schopných niesť kontajnery s komármi, určenými na šírenie infekcií a vyradenie vojakov z akcie.

Napriek zjavnej absurdite nešlo z ruskej strany ani o stratu zdravého rozumu, ani o vtip. Bola to premyslená recyklácia staršieho hoaxu, ktorý sa týkal údajných biologických laboratórií na Ukrajine a riadeného prenosu nákazlivých chorôb zo zvierat na človeka.

Na počiatku bol AIDS

V 80. rokoch minulého storočia spustila sovietska tajná služba KGB operáciu Infektion, ktorá mala presvedčiť svetovú verejnosť, že vtedy nový a neznámy vírus HIV bol umelo vyvinutý v amerických vojenských laboratóriách. Cieľom bolo vystrašiť spoločnosť, znížiť jej dôveru v inštitúcie a, najmä v USA presvedčiť Afroameričanov, že vírus má znížiť ich populáciu. Ešte v nedávnych prieskumoch sa objavovalo pomerne vysoké percento ľudí, ktorí tejto konšpiračnej teórii veria. KGB využila psychologický efekt, že ľudia sa prirodzene boja všetkého nového, nebezpečného a pripisujú tomu neprirodzený pôvod. Ako príklad stačí stredoveká povera, že za mor môžu Židia, alebo že cisárski úradníci v roku 1831 na dnešnom východnom Slovensku trávili studne a spôsobovali cholery, hoci ich v skutočnosti dezinfikovali.

Nová šanca covid

Po vypuknutí covidovej pandémie sa objavili rôzne doteraz nepotvrdené teórie o jeho pôvode. Jedna z nich legítimne tvrdí, že môže ísť o výsledok mutácie umelo pripravených a prirodzených vírusov a na človeka bol prenesený prostredníctvom kontaktu so živými či mŕtvymi zvieratami. Najčastejšie sa spomínajú netopiere. Alternatívna scéna sa rýchlo chopila príležitosti a na sociálnych sieťach sa začali objavovať úvahy, či ide o čínske laboratórium, či bol vírus vypustený zámerné alebo unikol náhodou a podobné. Sprvu to boli snahy o propagandistické využitie. Už čoskoro však pribudli tvrdenia, že išlo o americké laboratórium na čínskom (!) území a že po-

dobných zariadení je na svete viac. Ekonomické dôsledky pandémie sa umelo spájali s mocenskými záujmami Spojených štátov, prípadne Západu ako celku. Vírus začal byť označovaný za zbraň.

Bojové netopiere

Ruská propaganda sa témy naplno chopila už krátko po invázii na Ukrajinu. Na prelome februára a marca sa začali na sociálnych sieťach objavovať tvrdenia, že na Ukrajine sa nachádza niekoľko desiatok laboratórií vlastnených či financovaných vládou a armádou USA.

Šíriteľ ruskej propagandy v OSN Vasilij Nebenzja

Hovorilo sa o tajných tuneloch a pokusoch na ľuďoch, čo bola zjavná replikácia amerického fenoménu QAnon. Americké laboratóriá použila na obhajobu ruského útoku aj známa česká molekularná genetická Soňa Peková, čím celá konštrukcia získala v časti verejnosti vyššiu vážnosť. Paralelne s „obrannou“ líniou sa rozvíjala aj línia „útočná“ – že materiál z údajných biolaboratórií na Ukrajine môže byť použitý vo vojne. Ministerstvo obrany Ruskej federácie a po ňom aj ruské veľvyslanectvo na Slovensku na svojich facebookových stránkach uviedli, že v laboratóriách sa pripravovali sťahovavé vtáky a netopiere nakazené rôznymi chorobami, ktoré mali byť použité ako zbrane. Doslova uvádzali, že „Jednou z úloh Spojených

štátov a ich spojencov je vytvorenie bio-agentov schopných selektívne infikovať rôzne etnické skupiny, najmä Slovanov.“

Zachráňa to komáre

Téma biolaboratórií na Ukrajine vrcholila koncom jari 2022, odvtedy začal záujem o ňu postupne upadať, keďže proruská dezinformačná scéna mala poruke množstvo aktuálnejších naratívov. Opäť sa objavila v spomínanom prejave ruského zástupcu pri Organizácii Spojených národov, v modifikovanej podobe s komármi a obohatená o drony, ktoré majú hmyz údajne roznášať. Môžeme sa iba dohadovať, čo týmto ruská propaganda tentoraz sleduje, no ako sme videli, každé podobné tvrdenie v minulosti otvorilo novú kapitolu dezinformačnej kampane.

Ako to robia?

Ruská propaganda v tomto prípade využíva jednu z najprirodzenejších ľudských vlastností – strach. Pri predstave, že vo vzduchu poletujú milióny komárov infikovaných nejakým záhadným vírusom, musia každého zachvátiť obavy o zdravie a blízky. Propaganda umne pracuje s faktorom tajomstva. Tajomná je nielen podstata údajnej nákazy, ale aj spôsob, akým by mohli byť komáre vycvičené, aby ju roznášali. Najmä ak sa tak malo diať v akýchsi záhadných laboratóriách v tuneloch pod zemou. Zaujímavým obohatením naratívu je zmienka o tom, že zvieratá mali infikovať najmä Slovanov. U prijímateľa je obnovovaný starý obraz údajného ohrozenia Slovanstva zo strany Západu a zároveň povzbudzovaná predstava o výnimočných vlastnostiach Slovanov.

V tomto prípade sme svedkami toho, že ruská propaganda opakovane recykluje a používa jeden a ten istý osvedčený naratív, ktorý obmieňa pre rôzne situácie.

Michal Ďurman

Odbor pre hybridné hrozby a strategickú komunikáciu

MILITARY ENGLISH

DIRTY BOMB

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: LIBKOS

The war in Ukraine has **brought forth** a number of expressions and terms that have so far remained in the exclusive domain of military planners and strategists. Take the „dirty bomb“ for instance. For years now, due to the works of techno-thriller authors, we have been introduced to the low-yield fizzle bombs as portrayed in the Tom Clancy’s popular novel *The Sum of All Fears*. Nuclear weapons and dirty bombs are frequently mentioned in the same breath. However, they are two distinct technologies. Also known as a “radio-logical **dispersion** device,” sources define the dirty bomb as a conventional weapon that has been **augmented** with a radioactive material. Due to its nature, it is expected the dirty bomb be used by desperate **insurgents** and/or terrorist groups rather than regular military forces.

Experts teach us that in principle any radioactive material could be used to boost the effects of a regular bomb: cesium, strontium or uranium from materials used in hospitals, nuclear power stations or research laboratories among other sources. Although the radioactive material does nothing to increase the size of the actual explosion, it contaminates the premises around ground zero, the air above, and – providing the atmospheric conditions are favorable – can even spread over a wider area. Just how devastating the results will be depends on the type and size of the conventional device, as well as the potency and amount of radioactive material that has been added.

Although dirty bombs do not produce catastrophic explosions they can nevertheless be deadly. Radioactive materials produce ionizing radiation, which can destroy **bodily tissues** and create harmful mutations that lead to cancer. The danger posed by radioactive material depends on the means of exposure and type of radiation it produces. Alpha radiation is harmful only if inhaled or ingested, while other types – known as beta and gamma radiation – can penetrate and damage human tissue even if the material is external to the body. According to the Federation of American Scientists (see bbc.com/news/world-63373637), if a bomb containing 9 g of cobalt-60 and 5 kg of TNT were

to be exploded at the tip of Manhattan, in New York, it would make the whole area of the city **uninhabitable** for decades.

However, most experts agree that a dirty bomb would be more of a **disruptive** weapon than a destructive one. The news of radioactive contamination would probably cause widespread panic, and the rush to evacuate the targeted city could actually cause more damage than the bomb itself. A country’s economy could also **plummet**, especially if the bomb **went off** in a major city.

This is the precise reason dirty bombs are such an attractive weapon to terrorists. Their main goal is to get people’s attention and inspire terror, two things a dirty bomb would certainly accomplish.

QUESTIONS:

1. Aký je rozdiel medzi jadrovou bombou a tzv. špinavou bombou?
2. Aké by boli účinky špinavej bomby?
3. Čo sa považuje za hlavný cieľ použitia takejto zbrane?

GLOSSARY

- **brought forth** – vyniesla (do popredia);
- **dispersion** – disperzia, rozptýlenie;
- **augmented** – posilnený, obohatený;
- **insurgents** – povstalci;
- **bodily tissues** – telesné tkanivá;
- **uninhabitable** – neobývatelný;
- **disruptive** – rušivý;
- **plummet** – prudko klesnúť;
- **went off** – explodovať;

Vaše starosti na našu hlavu

Kde a akým spôsobom si môžem objednať mesačník Obrana?

Teší nás stále rastúci záujem verejnosti o náš časopis. Obrana je rezortný mesačník Ministerstva obrany SR, a preto nie je možné predplatiť si ho či nechať poslať. Je totiž určený pre zamestnancov ministerstva obrany, príslušníkov Ozbrojených síl SR, Vojskej polície a Aktívnych záloh OS SR, vojenských vyslúžilcov a veteránov, pre pedagógov a poslucháčov Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši, frekvenciantov základného vojenského výcviku a dobrovoľnej vojenskej prípravy, zamestnancov rezortných podnikov a spoločností (DMD Group, HOREZZA, VLM, LOTN a ďalšie), personál Ústrednej vojenskej nemocnice SNP – FN v Ružomberku a Nemocnice sv. Michala v Bratislave.

Mesačník Obrana dostávajú aj organizácie spolupracujúce s ministerstvom obrany – Zväz protifašistických bojovníkov SR, veteránske zväzy a spolky. Verejnosť ho môže nájsť aj vo Vojenskom historickom múzeu Piešťany, jeho múzejnom oddelení Svidník a v Múzeu Slovenského národného povstania Banská Bystrica. Časopis tiež posielame do knižníc, na stredné a vysoké školy. Neustále hľadáme a skúšame aj ďalšie spôsoby, ako dostať mesačník Obrana k čitateľom. Jedným z nich je digitálna podoba Obrany, ktorú nájdete na internetových stránkach ministerstva obrany.

Miloslav Ščepka

vedúci oddelenia rezortnej tlače, komunikačný odbor kancelárie ministra obrany SR

Pri snahe o udržanie si prehľadu o dianí doma prostredníctvom webovej stránky OS SR a MO SR som si uvedomil, že mi počas aktuálneho

pôsobenia v zahraničí oproti môjmu predchádzajúcemu pôsobisku na našom generálnom štábe ako ďalší zdroj informácií tak trochu chýba časopis OBRANA. Pravdaže, je jednoducho dostupný aj v PDF na internete, no vždy sa teším, keď môžem OBRANU zobrať do ruky a vnímať ju viac ako len jedným zo zmyslov. Mesačník sa podľa mňa stal pevnou a neoddeliteľnou súčasťou života vojakov. V ostatnom období o to viac. Snaží sa náš vojenský život približovať čitateľovi pútavou formou, poskytuje priestor všetkým, bez ohľadu na vek, hodnosť, druh zbrane alebo úroveň, na ktorej pôsobia.

Široká škála tém, podporených kvalitnými a akčnými zábermi, núti čitateľa obracať stránky a pokračovať v čítaní, často strácajúci pojem o čase. Tento efekt som v novom, čoraz viac virtuálnom svete ešte nepocítil. Preto verím, že OBRANA si svoje pevné miesto medzi odbornými tlačnými médiami zachová a bude svojou kvalitou oslovovať ešte viac čitateľov.

Preto by som rád poprial všetkým pracovníkom redakcie, ich kolegom aj spolupracovníkom veľa tvorivej energie, inšpirácie a nápadov. Kolegom v ozbrojených silách a zamestnancom rezortu obrany želim šťastné a veselé Vianoce a úspešný nový rok 2023!

brigádny generál Tibor Králik

zástupca veliteľa aliančnej Mnohonárodnej divízie Central (MND-C) dislokovanej v Maďarsku

Pek(eli)ne po slovensky

Ach, tie číslovky...

Aj vy občas kalkulujete, ako správne napísať číslovku? Tak sa pozrime na najčastejšiu chybu pri ich písaní. Medzi najväčších dvíhačov tlaku patria prípony. Zväčša ide o prídavky ako -tich, -tych, -ich, -te, -ci, -tke a podobne. Ak aj vy píšete slovné spojenie „v 80-tich rokoch“, tak sa to odnaučte. Ide totiž o gramaticky nesprávny zápis, ktorý v spisovnej slovenčine

nepoznáme. Namiesto toho si zapamätajte, že pri skloňovaní základných čísloviek ich stačí napísať ako číslicu – „v 80 rokoch“ – alebo slovom „v osemdesiatich rokoch“. Podobne postupujte aj vtedy, ak budete písať radové číslovky. Bežne sa nesprávne uvádza spojenie „v 80-tych rokoch“. V tomto prípade však stačí napísať „v 80. rokoch“ alebo „v osemdesiatych rokoch“. To, že ide o osemdesiate roky v poradí, naznačuje bodka. A to úplne stačí. Bodka!

(buj)

SLEDUJTE
NA
INTERNETE

OBRANA

eBULLETIN MO SR

Facebook
Ministerstva obrany SR

Facebook
Ozbrojených síl SR

Youtube kanál
Ministerstva obrany SR

Youtube kanál
Ozbrojených síl SR

Instagram
Ministerstva obrany SR

Instagram
Ozbrojených síl SR

Twitter
Ministerstva obrany SR

Chemici oslavovali

Na jeseň uplynulo 55 rokov od vzniku radiačných stredísk a tridsať rokov jednotiek RCHBO na Gemeri a Malohonte. Významné historické míľniky si pripomenuli príslušníci Gemersko-malohontského práporu RCHBO Rožňava a jemu predchádzajúcich útvarov v posádkach Rimavská Sobota, Rožňava a Trenčín, členovia Únie priateľov vojenských chemikov aj verejnosť. Pri tejto príležitosti predstavil zamestnanec 103. práporu RCHBO a spolupracovník Obrany pplk. v zál. Peter Sobek publikáciu Radiálne stredisko 1967 – 2022, ktorú zostavil v spolupráci s Františkom Kromkom.

Obrancovia Liptova

Cieľavedomý vojenský výcvik a príprava na agresiu z východu, posilňovanie opevnení, urýchlená modernizácia vojska, posilňovanie zbrojárskej výroby a intenzívne budovanie koalíčných partnerstiev, ktoré dávajú nádej na úspech. Hoci to pripomína dnešok, kniha Obrancovia Liptova je žánru fantasy a odohráva sa vo fiktívnej minulosti. Vodcom Liptákov nie je kmeňový náčelník alebo knieža, občania majú demokraciu a vďaka voľbám si každé tri roky vyberajú poslancov, županov aj slúžnych. Intenzívna modernizácia výzbroje spojená s podporou výskumu a vzdelania dáva Liptákom čoraz väčšiu nádej na odrazenie útoku z východných stepí. Veď východ Slovenska je už pokorený. V hre sú aj intrigy či dobré služby čarodejníkov – podľa toho, na akej strane frontu stoja. Tiež víly, trpaslíci, amulety, dračie figle či začarované doliny. No aj neohrozené Roxolanky, ktoré postupujúce hordy vytlačili z rodných krajov a teraz bojujú na strane Liptákov. Bitky pri Vavrišove a iných osadách napokon potvrdia víťazstvo Liptákov a ich spojencov. Autor Daniel Šmihula je politológ, právnik, vysokoškolský učiteľ a diplomat, autor kníh o vojenstve. V takmer 800-stranovom románe využil vedomosti, aj rozprávačský talent a výnimočnú fantáziu pretavil do pútavého fantazijného vojnového románu.

(pv)

LOŽ Mesiaca

Sliachania odmietli americké základne

V Sliachi sa v októbri konalo referendum o údajných vojenských základniach Spojených štátov amerických. Mesto ho vyhlásilo na základe petície, ktorú podpísalo viac ako tridsať percent oprávnených voličov. Iniciovala ju skupina miestnych antiame-
rických aktivistov, ktorí demonizujú dosah obrannej dohody SR a USA, prijatej začiatkom roka.

Hoax o amerických základniach v Sliachi šíria slovenskí konšpi-
rátori viac než dva roky a už bol viackrát vyvrátený. Bol naviazaný na uzatvorenie letiska pre rekonštrukciu. Za uplynulé mesia-
ce sa zintenzívnil a rozvetvil, nabalili sa naň rôzne bombastické, a paniku šíriace dezinformácie. V Sliachi sú umiestnené systémy
protivzdušnej a protiraketovej ochrany Patriot, ktoré obsluhujú
spojeneckí vojaci. Americkí vojaci sa tam nenachádzajú.

Pravdou je, že sliacke letisko bolo v minulosti okupované. Po invázii vojsk Varšavského paktu v auguste 1968 sa na letisku
Sliach usadili sovietski vojaci. Proti ich pobytu Sliachania nikdy
neprotestovali.

Spolu so spojenými voľbami sa v Sliachi teda konalo referen-
dum s otázkou: „Súhlasím s tým, aby mestské zastupiteľstvo
mesta Sliach podniklo všetky zákonné opatrenia na to, aby
zabránilo umiestneniu vojenskej základne Spojených štátov
amerických v akejkoľvek forme na území letiska Sliach a v jeho
okolí?“

Z 1 513 voličov, ktorí sa na referende zúčastnili, bolo proti
základniam 1 127 občanov, čo je takmer 75 % zúčastnených.
Lenže mesto má 4 082 voličov. Dezinformačné kanály šíria lož,
že proti základniam je 75 % obyvateľov Sliacha, hoci v skutoč-
nosti fiktívne americké základne v referende odmietlo 27,6 %
všetkých oprávnených voličov.

Čerešničkou na dezinformačnej torte je skutočnosť, že sliacke
vojenské letisko ani neleží v katastri mesta Sliach, ale na
území okolitých obcí.

SITA, TASR, Polícia SR

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXX.
• č. 12/2022 • Redakčná uzávierka 22. 11. 2022 • Do výroby zadané 25. 11. 2022
• Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v. v., tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ • Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

plk. Mons. PaedDr. Jozef Michalov
generálny vikár OS a OZ SR

Dve zázračné slová

Z detských liet si pamätám riekanku: dve zázračné slová viem, pri srdci ich nosím, to prvé je ďakujem a to druhé prosím.

A zaiste, blížiac sa sviatky Vianoc i okamih striedania rokov sú vhodnou príležitosťou pozastaviť sa a vedieť poďakovať i poprosiť. Ale je vôbec za čo ďakovať?

Svet vstupoval do práve končiaceho roku s priáním a nádejou, že nový rok bude lepší, ako ten predošlý. Minimálne v tom, že v treťom roku pandémie Covid-19 sme očakávali zmiernenie jej následkov a s tým aj elimináciu úloh, ktoré sme my, vojaci i zamestnanci, plnili v súvislosti s ňou. No nestihli sme si vydýchnuť a plynule sme prešli do plnenia úloh, ktoré spôsobila ďalšia kríza, dovoľm si povedať, že oveľa horšia, ako tá predošlá. Veď je to hrozné a neslýchané, že v 21. storočí, v civilizovanej Európe vypukne medzi bratskými národmi vojnový konflikt takého rozsahu a dôsledkov. Ale tak, ako počas spomínanej prvej krízovej situácie, aj v tej, ktorá vypukla 24. februára tohto roku, sme my, Slováci a zvlášť príslušníci a zamestnanci rezortu obrany ukázali ľudskú tvár. Som presvedčený, že vedenie rezortu a velenie ozbrojených síl si váži každého vojaka, každú vojačku, zamestnanca a zamestnankyňu za podiel práce na množstve úloh, ktoré súviseli s humanitárnou krízou, za kvantum odslužených nadčasových hodín na východnej hranici, zabezpečením vojenskej pomoci obyvateľom Ukrajiny. Pre každého človeka dobrej vôle nech sú prejavom poďakovania a uznania aj slová, ktoré povedal Kristus v jednom zo svojich podobenstiev: „Čokoľvek ste urobili jednému z mojich najmenších bratov, mne ste urobili.“

Aj keď všetko v tomto roku nebolo podľa našich predstáv, nezabúdajme aj my prejať svoju vďačnosť Bohu i ľuďom. Hovorí sa, že všetko zlé je na niečo dobré.

Kiežby po týchto skúškach sme ešte viac zatúžili po pokoji a mieri a svojim životom a snažením sa oň pričiňovali. A toto želanie môžeme zhrnúť do druhého čarovného slova – prosím. Prosme toho, ktorého narodenie budeme oslavovať a ktorý nie z donútenia, ale z lásky k človeku prichádza na túto zem, aby nás zachránil od oveľa väčšieho nešťastia ako je pandémia či krutosť vojny.

Všetkým prajem požehnané prežitie sviatkov Narodenia Ježiša Krista a do nového roka ochotu a silu.

Postcovidový syndróm

V roku 2020 prepukla pandémia ochorenia Covid-19 a znamenala radikálny zásah do mnohých oblastí života. Najväčší dosah mala na oblasť zdravia, pretože enormne zaťažila systém zdravotnej starostlivosti. Výrazným spôsobom ovplyvnila aj iné oblasti života vrátane, dopravy, kultúry, obchodu a služieb.

Hoci sa človek po infikovaní vírusom pomerne rýchlo zotaví, u niektorých ľudí môžu účinky vírusu pretrvávajúť aj niekoľko týždňov, mesiacov, dokonca aj rokov. Často sa objavujú nové zdravotné stavy, alebo sa po zotavení príznaky vracajú.

Dlhý covid

Stav s dlhodobými zdravotnými problémami, ktoré pretrvávajú viac ako 12 týždňov, objavujú sa po typickom období zotavovania z ochorenia Covid-19 a nie sú vysvetliteľné inými diagnózami, možno definovať ako „postcovidový syndróm“ alebo „long Covid“. Infekcia SARS-CoV-2 môže spôsobiť dlhodobé multiorgánové komplikácie aj po odznení akútnej fázy ochorenia. Väčšia pravdepodobnosť vzniku postcovidových stavov je u pacientov, ktorí boli hospitalizovaní, neboli zaočkovani alebo mali zdravotné problémy ešte predtým, ako ochoreli na Covid-19.

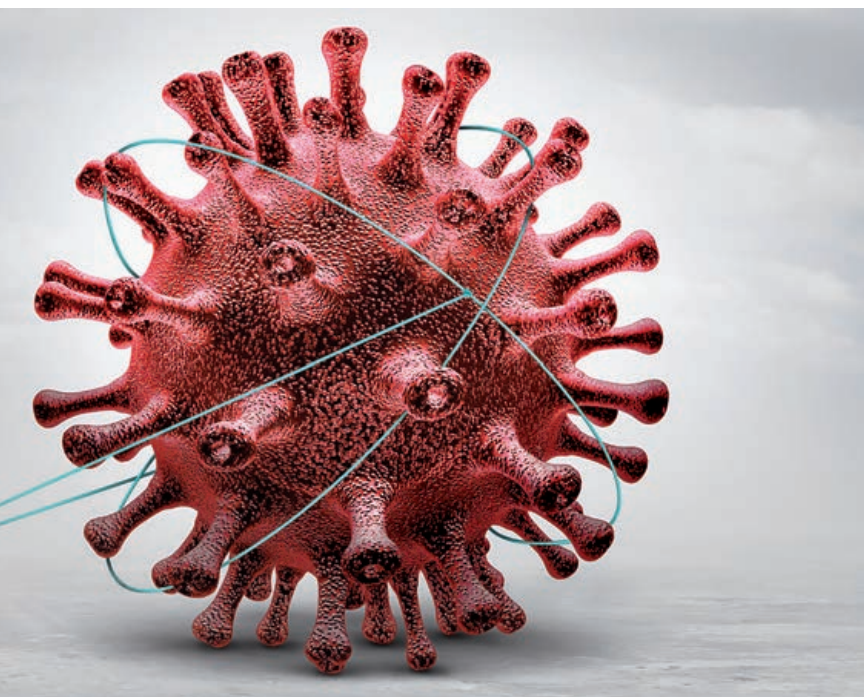
Pre postcovidový syndróm bolo zistených niekoľko rizikových faktorov: obezita, depresia, úzkosť, kardiovaskulárne ochorenia, diabetes, respiračné ochorenia (astma), vek (starší ľudia sú viac ohrození), pohlavie (u žien je vyššia pravdepodobnosť v dôsledku hormonálnych zmien), zamestnanie v zdravotníctve, sociálnej oblasti a počet symptómov počas akútneho Covidu-19.

Najčastejšie hlásené príznaky postcovidového syndrómu sú extrémna únava, malátnosť, dlhotrvajúci kašeľ, ťažkosti so spánkom, búšenie srdca, zmeny nálady, bolesti hlavy, kĺbov, chrbta, opuchy končatín, dýchavičnosť, bolesť na hrudníku, zvýšená teplota, zhoršenie kognitívnych funkcií, poruchy sústredenia sa, poruchy motorických funkcií, nevoľnosť, zvracanie, hnačky, obštipácia, nechutenstvo, vypadávanie vlasov, poruchy menštruácie, strata čuchu a chuti, prípadne sa u pacientov objavil novovzniknutý diabetes alebo hypertenzia. Pretrvávajúce problémy po prekonaní ochorenia spôsobeného koronavírusom nie sú úplnou novinkou. Analógia postcovidového syndrómu bola už v minulosti zachytená u pacientov so SARS i s prasacou chrípkou.

Prevencia a liečba

V závislosti od symptomatológie môžeme na diagnostiku Covid-19 využiť dostupné zobrazovacie metódy (RTG, CT, EKG, ECHO...), laboratórne testy a na vylúčenie reinfekcie SARS-CoV-2 absolvovať PCR test. Zatiaľ nie je k dispozícii žiadny špecifický test na zistenie postcovidového syndrómu.

Vzhľadom na vysokú variabilitu príznakov a príčin postcovidového syndrómu nie je dostupná žiadna kauzálna liečba. Je nutné vystačiť si s liečbou podpornou a symptomatickou. K dispozícii sú napr. postcovidové centrá, rehabilitačné centrá, liečebné pobyty, kliniky pneumológie a ftizeológie, ktoré sa zameriavajú pred-

všetkým na tlmenie príznakov. Liečebný plán zohľadňuje individuálne potreby každého pacienta. V závislosti od zdravotného stavu sa odporúča oxygenoterapia, infúzie s vitamínom B, C, K, individuálna fyzioterapia, rehabilitácia dýchania, tréningy pamäti a rekondičné cvičenia.

Jedinou možnosťou, ako sa spoľahlivo vyhnúť postcovidovému syndrómu, je vyvarovať sa samotnému ochoreniu Covid-19 dodržiavaním preventívnych opatrení. Faktom je, že očkovanie proti Covid-19 zachraňuje životy, znižuje riziko infekcie a predchádza vážnemu priebehu ochorenia.

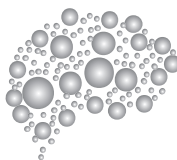
kolektív Vojenského ústavu hygieny a epidemiológie

DÔSLEDNÉ VETRANIE POMÁHA CHRÁNIŤ PRED COVID-19

Dobré vetranie Majte počas pobytu v miestnosti otvorené okno	Lepšie vetranie Križové vetranie oknami/dvermi na opačných stranách miestnosti	Lepšie vetranie jedným oknom Stojanový ventilátor umiestnite pred okno a nasmerujte von z miestnosti	Ak je príliš chladné či horúce počasie Poriadne vetrajte každú hodinu aspoň pár minút
Stropný ventilátor Pri používaní majte vždy otvorené okno a dvere. V uzatvorenom interieri môže rozptyľovať vírusy	Okenná či nástenná klimatizácia Vetrajte každú hodinu aspoň pár minút. Zariadenia tohto typu obvykle recirkulujú vzduch v interieri, čím môžu napomáhať šíreniu vírusu	Centrálna klimatizácia Pomocou nastavení zvýšte objem vonkajšieho vzduchu, ktorý prúdi do systému. Dbajte na riadnu údržbu klimatizácie.	
Čistička vzduchu Nenahrádza vetranie, no môže znižovať možnosť prenosu ochorenia. Okná otvorte aspoň na pár minút každú hodinu	Klimatizácia vo vozidle Použite nastavenia, pri ktorých do kabíny prúdi vzduch z exteriéru. Cirkulácia interiérového vzduchu môže napomáhať šíreniu vírusu		
Verejné priestory Ak nemôžete otvoriť okno alebo neviete, ako je priestor vetraný, minimalizujte čas návštevy a chráňte sa pred vírusom ostatnými dostupnými spôsobmi			

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

npor. Mgr. Martin Zajak
psychológ 20. práporu logistiky Prešov

Úcta a vďačnosť

Veľmi často sa v živote orientujeme na dosahovanie výkonov, spoločenského statusu a presadzovanie. Táto orientácia prináša rivalitu, pocity ohrozenia inými až do takej miery, že strácame chuť a schopnosť komunikovať. Namiesto stretnutia s ľuďmi, radšej sa im vyhneme. A dôsledok? Neistota v seba samých, pocity osamelosti a sklamaní. Strata kontaktu so sebou samými. V očakávaní, že všetko, čo je hodnotné, musí byť perfektné a dokonalé ako z reklamného spotu, nám unikajú veci, ktoré vo svojej dennej rutine považujeme za samozrejmosti až natoľko, že ich prestávame vnímať. Neustálym porovnávaním s tým, kto čo dosiahol, kto čo vlastní a kto čo znamená, sa oberáme o schopnosť postoja, úcty a vďačnosti. Prílišné porovnávanie s inými môže vytvárať zdanie, že nie sme dosť dobrí, že nemáme za čo byť vďační a úctiví.

Keď sa dokážeme na chvíľu zastaviť, stíšiť sa a prestaneme sa porovnávať s inými, až vtedy máme šancu uvedomiť si, čoho sa nám v živote dostáva ako dar, od maličkostí až po... A to je kľúčom ku vďačnosti. Úcta je naše osobné priznanie kvality, dôležitosti a dôstojnosti osobám, ktoré stretávame, javom a veciam ktoré nás obklopujú. Praktické ovocie postoja úcty a vďačnosti je konanie, ktorého motívmi sú: „Vážim si ťa a ďakujem ti“ alebo „Vážim si to a ďakujem za to“. V tej chvíli, ako si uvedomíme niečo, čo si môžeme vážiť a byť za to vďační, čo i len na niekoľko desiatok sekúnd, sa v našom tele udeje viacero pre nás prospešných fyziologických zmien – prehlbenie dychu, úprava srdcového rytmu, zníži sa celkové prežívanie stresu. Tieto zmeny dokážu intenzívne posilňovať náš imunitný systém. Pozitívne emócie spojené s vďačnosťou a úctou znižujú riziko infekcií a chronických chorôb.

Vďační a úctiví ľudia sú zdraví, psychicky odolnejší, vyrovnanejší a spokojnejší so svojim životom. V ich blízkosti sa cítime lepšie a bezpečnejšie. Vďačnosť a úcta uzdravuje nielen nás samých, ale aj naše okolie a medziľudské vzťahy, privádza nás do kontaktu so sebou a vedie nás k plnšiemu prežívaniu vlastnej existencie a existencie iných.

Ústup povstaleckých síl z Turca

V tajnom rozkaze z 12. 9. 1944 veliteľ 1. čs. armády na Slovensku gen. Ján Golian vyslovil veliteľskú vďaku všetkým príslušníkom armády a partizánskym jednotkám nasadeným v priestore Turčianskeho Sv. Martina za „vytrvalý, odvážny a hrdinský boj“.

Protiútok povstaleckých jednotiek pri Priekope

Ocenil tým skutočnosť, že aktívnu obranou dokázali na konci prvej dekády septembra pred Martinom a Kraľovianskou tiesňavou zastaviť postup nemeckej 178. divízie Tatra.

5. taktická skupina

Dňa 10. 9. 1944 vstúpila do platnosti nová organizácia povstaleckej armády, na základe ktorej vzniklo šesť taktických skupín a letecká skupina. Prevzatím obrany Turca na čiare Záturčie – Priekopa – Sučany – Šútovo – Zázrivá – Tvrdošín – Brestová – Ľubochňa bola poverená 5. taktická skupina, ktorá vznikla z jednotiek bojových skupín Martin a Žilina. Jej veliteľom sa stal pplk. Emil Perko a zástupcom veliteľa mjr. juhoslovanskej armády Ilja Dereťič. Úlohou skupiny bolo neumožniť nepriateľovi postup z údolia Váhu do údolia rieky Turiec, bezpodmienečne udržať priestor Horná a Dolná Štubňa – Čremošné, a tak zabrániť nemeckým jednotkám v postupe cez Malý Šturec na Banskú Bystricu. Pri jej plnení práporu skupiny bojovali spoločne s oddielmi 1. partizánskej brigády M. R. Štefánika, 1. partizánskej brigády J. V. Stalina a partizánskej brigády Jánošík.

Pred koncom prvej polovice septembra úspešnú obranu Turca na martinskom smere skomplikoval nepriaznivý vývoj situácie na smere Hubová – Kra-

ľovany – Šútovo, na ktorom bojová skupina SS Schäffer obsadila Kraľovany a 15. 9. sa spojila s divíziou Tatra. Po ústupe povstalcov z Kraľovianskej tiesňavy prenieslo sa ťažisko bojov do priestoru Sučian, ktoré však nepriateľ ovládol len s ťažkosťami. Ich južnú časť aj s dominujúcimi výšinami dokázali jednotky práporu kpt. Haluzického a partizáni 1. čs. partizánskej brigády M. R. Štefánika udržať až do konca druhej dekády septembra. Dňa 20. 9. jednotky divízie Tatra obnovili útočnú činnosť, ovládli celé Sučany a prenikli k Turčianskej Štiavničke, kde ich postup zastavili jednotky práporu kpt. Haluzického a partizáni z brigády M. R. Štefánika a J. V. Stalina.

Pplk. Emil Perko, veliteľ 5. taktickej skupiny

Ústup

Medzitým na Hornej Nitre, ktorú bránila 4. taktická skupina, bojová skupina SS Schill 14. 9. obsadila Prievidzu. Jej ďalší postup smerom na Nemecké Pravno (dnes Nitrianske Pravno) hrozil obchvátaním povstaleckých síl bojujúcich v údolí Turca. Preto velenie 1. čs. armády 16. septembra presunulo zodpovednosť za obranu pravnianskeho smeru zo 4. na 5. taktickú skupinu, ktorej nariadilo skupinami Gonda a Šlajchart v súčinnosti s 2. partizánskou brigádou M. R. Štefánika zaútočiť na Prievidzu. Útok sa začal poobede 18. 9., ale v dôsledku protiútokov nepriateľa, ktorý do večera obsadil obce a terén až po Nitrianske Pravno, nebol úspešný. Jednotky bojovej skupiny SS Schill pokračovali v útoku a do poludnia 21. 9. prenikli do Slovenského Pravna, Rudna a Kaľamenovej. Hrozilo, že pri ďalšom postupe pretnú ústupové cesty jednotiek 5. taktickej skupiny vedúce od Martina, ktorý v tom istom dni obsadili jednotky divízie Tatra, smerom na Štubníanske Teplice (dnes Turčianske Teplice).

V poludňajších hodinách 21. septembra hlásil veliteľ 5. taktickej skupiny veliteľovi armády, že situácia je kritická. Po ďalších informáciách pplk. Perka a veliteľov partizánskych brigád kpt. Jegorova a npor. Velička vo večerných hodinách vydal gen. Golian 5. taktickej skupine rozkaz na ústup do priestoru Rakša – Diviaky – Dubové. Na jeho základe sa pplk. Perko rozhodol o 24:00 hod. ustúpiť s trénni a motorizovaným delostrelectvom a o dve hodiny neskôršie vydal rozkaz na ústup pechoty, ktorý však prenikol k jednotkám až ráno. Ich miestami nedostatočne organizovaný ústup do Veľkej Fatry kryli oddiely 1. partizánskej brigády J. V. Stalina.

Po ústupe z Turca sa 5. taktická skupina sústreďovala v Slovenskej Lupči, pričom na rozkaz veliteľa armády tanky, delostrelecké i niektoré pešie jednotky odovzdala iným taktickým skupinám a po reorganizácii pôsobila už len ako výcviková a pracovná skupina.

doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

Vojenský historický ústav

Vojenská medaila Za zásluhy

Československú vojenskú medailu Za zásluhy II. stupňa, predstavujúcu tzv. Pražské vydanie, získalo vtedajšie Dukelské múzeum kúpou pozostalosti po príslušníkovi Čs. armády v zahraničí Jozefovi Hafičovi koncom roka 1989.

Medailu zriadili na základe nariadenia exilovej vlády Československej republiky z 20. apríla 1943. Podľa jednotlivých vládnych nariadení bola medaila primárne určená najskôr iba pre príslušníkov Čs. armády v zahraničí a pre príslušníkov spojeneckých armád za vynikajúce zásluhy o československú armádu nevykonané priamo v bojovej činnosti.

Pre vojakov, občanov, aj útvary

Udeľovaná bola tým, ktorí sa vzorným plnením úloh, vynikajúcimi vojenskými činmi a zásluhami aj mimo vlastného bojového nasadenia výraznou mierou prispeli k ich výstavbe a zabezpečeniu ich celkovej bojovej schopnosti (napr. mechanici, technici, zdravotníci, príslušníci tylového zabezpečenia, štábní dôstojníci, úradníci a podobne).

Neskôr mohla byť vo výnimočných prípadoch udeľovaná aj čs. občanom, cudzím štátnym príslušníkom, ktorí na domácom území svojou angažovanosťou v boji proti okupantom preukázali mimo vlastného priameho bojového nasadenia vynikajúce zásluhy o čs. armádu. Ale aj vojenským útvarom či skupinám osôb. Oprávneným nositeľom vyznamenania udeľoval prezident Československej republiky na návrh vlády na základe žiadosti ministra národnej obrany (v prípade domácich občanov v súčinnosti s ministerstvom vnútra a v prípade cudzích štátnych príslušníkov v súčinnosti s ministerstvom zahraničných vecí), resp. vo vý-

nimočných prípadoch aj veliteľa konkrétnej jednotky.

Na ľavej strane prs

Podľa stanov malo vyznamenanie dva stupne. Nositeľovi sa udeľovalo iba raz, a to buď v prvom alebo druhom stupni. Na rovnosť, resp. na civilnom obleku sa vyznamenanie nosilo v podobe medaily na ľavej strane prs alebo v podobe stužky umiestnenej nad ľavým náprsným vreckom. Stužka medaily prvého stupňa bola od stužky druhého stupňa odlišená v strede upevnenou päťramennou hviezdikou s priemerom 5 mm. Držiteľom sa medaila odovzdávala v drevenej ozdobnej schránke. Spolu s medailou sa udeľoval aj dekrét oprávňujúci jej nosenie vo formáte A4. K medailám udeleným ešte v priebehu vojny v Londýne sa vydávali legitimácie v približnom formáte A6. Udeľovala sa vždy doživotne a bezplatne. Po smrti nositeľa ostávala spolu s dekrétom či legitimáciou v pietnej úschove jeho rodiny.

Medaila mala dva stupne. Medaily prvého stupňa sa razili zo striebra a druhého stupňa z bronzu. Na aversnej strane dominoval reliéfny spôsobom znázornený bočný portrét troch vedľa seba stojacich čs. vojakov s prílbou vzor 32. Nad portrétom vojakov bol nápis: ZA ZÁSLUHY. V mieste pod portrétom bol nápis: Č. S. R. Na reverznej strane bola znázornená lipová ratolesť na medzikruží, z ktorého po celom jeho obvode vychádzali rovnako veľké a pravidelné lúče svetla.

Londýnska firma

K vrchnému okraju medaily boli upevnené dva prekrižené meče s jednoduchou rukoväťou. Meče sa vyrábali vždy z rovnakého kovu ako samotná medaila. K jej okraju boli upevnené v mieste záštitnej priečky. Cez ich závesné ramienko bolo možné prevliecť látkovú stuhu. Motív stuhy (a stužky) tvorilo päť zvislých pruhov modrej a bielej farby. Autorom výtvarného návrhu vyznamenania bola na základe podnetu príslušníkov čs. pozemného vojska vo Veľkej Británii londýnska firma Spink & Son Ltd. Na základe prevedenia bolo možné celkovo rozlíšiť jej dva varianty. Prvým z nich bolo tzv. Londýnske vydanie z rokov 1943 – 1945. Pre tieto medaily bola charakteristická predovšetkým hlboká razba s ostrým a veľmi výrazným zobrazením motívov na oboch ich stranách. Pomerne výrazné boli aj farby na ich stuhách.

Druhým variantom bolo zv. Pražské vydanie z rokov 1945 – 1947. Pre tieto medaily bola charakteristická plyššia razba s veľmi jemným a pomerne málo výrazným zobrazením motívov na oboch ich stranách. Menej výraznejšie boli aj farby na stuhách, avšak tie si stabilnejšie držali stanovený odtieň. Viaceré tzv. pražské medaily prvého stupňa boli už namiesto zo striebra vyrazené zo zliatiny kovov, ktorá bola potom postriebrnená.

Mgr. Peter Holík

Vojenský historický ústav – VHM Piešťany,
múzejné oddelenie Svidník

Spolu to zvládneme

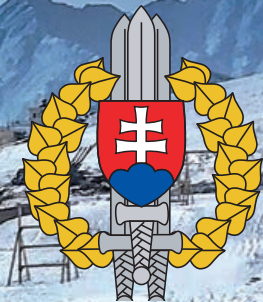

Foto: 5. PSU Žilina